

SPECVLVM CLERICORVM

B. IOANNIS A' CAPISTRANO,
è Minorum Obseruantium familia,
Concionatoris celeberrimi,

Nunc primùm in lucem editum,

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

VENETIIS,
Apud Antonium Ferrarium.
M D LXXX.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISS.

FERDINANDO MEDICEO

Cardinali S. R. E. meritissimo, Tit. S. Mariæ Nouæ, & Protectori Opt. Religionis Obser. D. Francisci

T si ex Illustrißima familia Medicea multa semper nostræ sanctißimæ Religioni beneficia collata sint, ea tamen maximas tenere arbitror, quæ a Sanctißimo, & Beatißimo Pontifice Maximo, Clemente VII. collata sunt magna cum illius gloria, ac dignitate; omnia scilicet, quæ ad nostræ Religionis ornamentum attinent, magnificentißimè confirmari, & approbari, sigilloque suo muniri voluerit, &

magis in dies augeri, omnibusque in rebus ad præsens usque, sibi maximo adiumento esse. At cum tu, Reuerendissime, ac Illustrissime Domine, ob tuam innatam probitatem, ac humanitatem, libentissimè id oneris susceperis, ut & Pater, & Protector eius esse velis, hoc illi sanè, nil gratius, nilque iocundius esse poterat; & hac de re, uti suum est, die noctuq; immortales Deo Optimo Maximo pro sua suorumque incolumitate, toto pectore preces fundit, & quoad potest ob tuorum erga se meritorum, aliquid muneris ad te missum facit, huiusce scilicet generis, quod in suis componendis moribus, omnibus prosit. Qua de re, cum superioribus diebus, ad mei, humilis serui tui manus deuenisset Opusculum, scilicet Beati Ioannis Capistranēsis, ordinis nostri, quod Speculum Clericorum dictum est, & cum per multos annos tanti viri labores latuerint, mihi maxime cordi est, ut perpulchris excusum typis, in lucem prodeat, hac tantum de causa ut Clericis morem geram, quo facilius magis ac magis (uti debent) optimis se exornent moribus, idque facillimè se consecuturos spero, si Tu,

si Tu, uti soles, Protector optime, huic rei opem tuleris, ne quis ut ei non conuenit, hac de re liberius male verba faciat, & tua ego confisus humanitate hoc Opus, omni humilitate, tibi dicatum volo, qui Clericorum partes omni pietate, uti Princeps, semper exornasti: & si quid indignius, & inclementius in eas dictum est, tandem maximis cum laudibus supremas ferre fecisti. Vale diu fœlix,

Venetijs undecimo Calendas Iulij.

M D LXXX:

Tuæ Illustrissimæ ac Reuerendissimæ D.

Humilis, ac fidelis seruus,

F. Joannes Franciscus
Arzignanensis.

INDEX PRÆCIPVARVM RERVM, QVÆ HOC IN SPECVLO Clericorum continentur.

Cle-

FINIS.

B. IOANNIS A CAPISTRANO, e Minorum Obseruantium familia,

SPECVLVM CLERICORVM.

Hoc est Sermo ad Clerum, in Tridentina Sinodo, anno 1439. die 22. Mensis Aprilis, in cathedrali Ecclesia habitus.

Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiam eos. Exodi. 19.

Rinceps Serenissime, Paterque clementissime, ac præsul dignissime, Alexander inclite Dux Mazouię, & Domine Episcope Tridẽtine. Et vos Patres venerandi, Doctores eximij, præstantissimique prælati, Priores & Præpositi, ac Domini Canonici, plebani & capellani, clericique cæteri astantes vndecunque, Genus electum, Regale sacerdotium.

Non quia mihi putem eloquentiam vel facundiam assistere, aut dicendi peritiam famulari, cum me ignarum & rudem apud tantam Maiestatem tantosq; Patres nouerim luculenter: maximũ mihi tamen munus hodie collatum existimo, meq; felicissimum reputo coram tantis facultatibus exaudiri, iamq; tam patienter auscultari verbula garrulantis, vt terrore concussus, & stupore confusus, tremula voce conclamem cum Elisabeth balbutiens, Et unde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Luc. 1. & vnde, inquam, dixerim hoc mihi, vt coram tot & tantis dignis Patribus os præsumpserim aperire? Non in mea igitur audacia reprimenda, sed in uestra benignissima clementia ueneranda uel patientia protinus commendanda, de summa Dei potestate confisus, a quo descendit omne datum optimum & omne donum perfectum, tanquã à patre luminum. Iaco. 1. A quo item omnis splẽdor rhetoricæ eloquentiæ, omnes modi poeticæ locutionis, quælibet varietas decore pronũciationis sumpsit exordium, teste Cassiodoro super Psalteriũ, transumptiuè autem Gratianus meminit in Decretis, 37. dist. Inuocatio.

c. legimus. uers. deniq; . vbi subnectitur Ambrosius super epistolam ad Colos. inquiēs. Omnis ratio supernæ scientiæ vel terrenæ creaturæ in eo est, qui est caput eorum & auctor, vt qui hunc nouit, nihil ultra quærat: quia hic perfecta virtus est & sapietia. In Daniele deniq; & Salomone ostendit Deus infidelibus se esse auctorem totius sapientiæ. Ad ipsum igitur fontem uiuum totius sapientiæ, bonitatis, & gratiæ recurramus, Christum Iesum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, vt dicit Apostolus ad Colos. 2. & cum eodem dixerim quod describit 2. ad Corin. 3. Fiduciam autem talem habemus per Christum, ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non litera, sed spiritu: litera enim occidit, spiritus autem uiuificat. Iuxta quod auctor & dux vitæ Iesus Christus suis Apostolis & fidelibus inquit, Ioan. 6. Spiritus est, qui uiuificat, caro autem non prodest quicquam. verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Igitur cum eodem Apostolo ad Hebræ. 4. dixerim, Habentes ergo pontificem magnum, qui penetrauit cælos, Iesum filium Dei, teneamus confessionem. & infra, Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Et cum Philone in persona Salomonis diuinū præsidium una uobiscum inuocabo, per orationem Sapientiæ nono scriptam dicens. Deus patrum nostrorum, & Domine multæ misericordiæ qui fecisti omnia uerbo tuo, & sapientia tua constituisti hominem, vt dominaretur creaturę tuæ, quæ à te facta est, vt disponat orbem terrarum in æquitate & iustitia, et in directione cordis iudicium iudicet, da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam. & infra, Mitte illam de cælis sanctis tuis & à sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecū laboret, et sciā quid acceptum sit apud te: scit enim illa omnia, & intelligit, et deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potētia & erunt accepta opera mea. Hac igitur vtcunque tali excusatione mea, vel potius accusatione, atque humili diuina inuocatione præmissa ad thema pro dicendis redeo iam propositum. Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, sanctificentur ne percutiam eos, vbi supra. Quæ fuerunt verba coram uestris præcellentijs primo loco proposita reuerenter.

Prima

PARS PRIMA.

INtendens diuina sapientia suos ministros breuibus verbis & sermonibus ponderosis catholicè informare, vt abnegantes impietatem & secularia desideria sobriè & iustè & piè uiuamus in hoc seculo expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, vt dicit Apostolus ad Titum 2. Vt qui ad mensam Domini sunt vocati, nitore fulgeant, exemplari compendio vitæ laudabilis & moralis, omni depulsa spurcitia seu immunditia vitiorum, vitam transigere temporalem, tanquam digni domicelli Regis altissimi accepti in ministerio habeantur, & tanquam sal terræ pro seipsis & reliquis rõnabiliter conuiuentes, & discretione fulgida tanquam lux mundi cæteros illustrantes, intelligant ab excelso Doctore, Christo Iesu, quod non solũ Apostolis & discipulis, verũ ẽt cunctis successoribus p̃sbiteris & clericis intonauit, Mat. 5. dicẽs, Vos estis sal terræ, ꝙ si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilũ valet vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Verè conculcatur ab hõibus, tanquã fimus vilissimus, immũdus clerus & sordidus, madefactus spurcitia vitiorum & catenis criminum irretitus, vt nec sibi nec aliis iam quicquam valere putetur: quia, vt dicit Gregorius, Cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur: qui autem bene præsunt præsbiteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina, vt dicit Apostolus 1. ad Timo. 5. Duplici siquidem honore funguntur digni præsbiteri, reali videlicet & personali, siue temporali pariter & spirituali, vel transitorio denique cum æterno: nam etsi in terris habitẽt naturæ necessitudini subiugati cum mortalibus creaturis, anxiè tamen satagunt in cęlis cum Angelis conuersari, vt accepti sint Regi, intelligentes ministri. Quamobrem sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic luceat lux cleri coram hominibus, vt eorum bona opera intuentes glorificent patrem, qui in cœlis est. Matth. 5. Vos estis lux mundi, &c. Nam sicut lux nedũ seipsam irradiat, sed cæteras circumquaque diffundens suos radios conspecta perlustrat, ita proborum & iustorum clericorum luminosa vita se contuentes fulgore sanctitatis illuminat & serenat. Ad curam igitur positus aliorum in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo

Domini oporteat conuersari, vt in c. cum in cunctis, extra de elec. meritò igitur ex parte summi Dei protestatur Angelus & commonefacit Moysen, vbi supra dicens, *Sacerdotes quoq; &c.* In quibus quidem sacris verbis tria breuiter denotantur. Primum est excelsæ dignitatis ministerium gloriosum: ibi, *Sacerdotes quoque, qui ad Dominum*. Secundum est eximiæ puritatis ergasterium preciosum: ibi, *Sanctificetur*. Tertium est extremæ pœnalitatis impro perium perniciosum: ibi, *Ne percutiam eos*.

Quo ad primum, quia Sacerdotes sunt ministri sacramentorũ, & operum diuinorum, ac negotiorum Christi Iesu, iuxta quod dicit Apostolus. 1. ad Cor. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi & dispensatores ministeriorum Dei. Hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Sacerdotes namque dicti sunt, quasi sacrę dotes. Ex ipso igitur nomine sanctitas & iustitia designatur, iuxta illud Psalmistæ, Psal. 131. Sacerdotes tui induantur iustitiam, & Sancti tui exultent. dicuntur etiam Sacerdotes, quasi sacrum dantes cultibus diuinis, quia sacramenta diuina conficiunt & ministrant. Præsbiter autem Græcè, Latinè senior interpretatur, non propter ætatem, sed propter honorem, & dignitatem, quam accipiunt, dum sacrant, vt dicit Isidorus 7. Etymol. c. 12. & habetur in Decretis 2. dist. c. 1. versi. Præsbiter. Qui enim Sacerdotes vocabantur in veteri testamẽto, quorum primus Melchisedech, qui panem & vinum obtulit in sacrificium acceptabile coram Deo, Gen. 14. de quo satis protensè disputat Apostolus ad Heb. 7. ostendens non per Aaron, sed per Melchisedech, qui sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initiũ dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem filio Dei manet Sacerdos in perpetuum, Dominum Iesum Christum, summum Sacerdotem & Pontificem figuratum, de quo satis per Doctores in c. translato. extra de constit. & 21. d. c. cleros. & c. in nouo. Hi sunt ergo, qui nunc præsbiteri appellantur, & qui tunc appellabantur principes Sacerdotum, nunc episcopi nominantur: omnes tamẽ moderni præsbiteri, tot⁹ clerus, & sacerdotium a Christo Iesu, tanquam à summo capite sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tanquam maiores Sacerdotes, septuaginta duos discipulos, quasi minores instituit Sacerdotes: Petrum autem in summum Sacerdotem elegit, 21. di. §. 1. vers. simpliciter. Præsbiteros igitur meritò dicimus dignitate potius quàm ætate. Et sacer

dotes

dotes sapientia, sanctitate & gratia nuncupamus. Ex quibus redduntur bene meritò uenerandi. Septem equidem respectibus sacerdotali, siue clericali ordini humilis reuerentia noscitur exhibenda, videlicet Primò respectu dignitatis. Secundò respectu medialitatis. Tertiò respectu principalitatis. Quartò respectu commoditatis. Quintò respectu nobilitatis. Sextò respectu auctoritatis. Septimò respectu exemplaritatis.

Subdistinctio septuplicis reuerentiæ.

Primò dico, clero deberi reuerentiam respectu dignitatis: nam non reperitur in orbe terrarum, maior dignitas culmine sacerdotalis præeminentiæ dignitatis. Nam si de quo minus videtur inesse, & inest: ergo multò fortius de quo magis, vt in 2. Topic. sed minus videtur inesse de ĩperiali culmine dignitatis, quàm de reliquis post se minoribus, & tamen inest, quia ita est quòd Imperator, qui primus est, & maior in genere Regum, & Principum orbis terræ humilem reuerentiam, & debitam fidelitatem, ac prõptam obedientiam spondet, & exhibet sub iuramento debitæ obligationis illi sacerdoti magno, qui primus est, & maior in ordine, & in genere Sacerdotum, videlicet, summo Pontifici, vt patet in Decretis 63. dist. c. tibi Domino. Ioanni Papę ego Rex Otho promittere, & iurare facio per patrem, & filium, & spiritum sanctum, &c. vbi describitur forma iuramenti imperatoris ad Papã. & 22. distin. c. 1. de Christo ad Petrum scribitur institutum. qui. s. Christus beato æternæ vitæ clauigero. s. Petro, terreni simul & cœlestis imperii iura cõmisit. Fecit namque Deus duo luminaria magna in firmamento cœli, luminare maius, vt præesset diei, & luminare minus, vt præesset nocti. Gen. 1. vtrumque vtique magnum, sed alterũ maius altero. In firmamẽto igitur cœli. i. ad firmamentum vniuersalis Ecclesiæ militantis fecit Deus duo luminaria magna. i. duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis auctoritas, regalisque potestas. Sed illa quę præest diebus. i. spiritualibus, maior est: quæ verò carnalibus, minor vt quanta est inter Solem, & Lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoscatur, vt in c. solitæ, extra de maiorit. & obedien. Meritò igitur de imperatorum & Regum subiectione ad Papam scribit Clemens V. de iureiurando, in Clementinis, vbi etiam formam iuramenti debitæ fidelitatis insinuans ait, Romani Principes orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Romanam ecclesiam, cuius caput est Christus redemptor noster, ac Romanũ Pontificem eiusdem redẽ-

iuramentũ fidelitatis imperatoris ad populum.

Luminaria magna papa et Imperator

ptoris

ptoris vicarium, feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, a quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, nec non vnctionem, consecrationem, & imperii coronam accipiunt sua submittere capita non reputarunt indignum, seque illi & eidem ecclesiæ, quæ a Græcis imperium transtulit in Germanos, astringere vinculo iuramenti. Cum igitur Imperator subiiciatur Papæ tanquã singularissimo vicario Iesu Christi, vt in cap. quanto. & in c. inter corporalia, extra de trãslatione. Papa autem maximus est Sacerdotũ, imò summus Pontifex, & Sacerdos maximus nuncupatur, vt dicit Isidor. 7. Etymo. c. 12. & refertur in Decretis 2. dist. c. cleros. ver. Pontifex. multò magis ergo alii Reges, & principes subiiciuntur eidem. Imò plus dicit Gregorius ad Hermãnum Metensem episcopum, & refertur in Decretis, 96. dist. qs dubitet Sacerdotes Christi regum & principum omniumque fidelium patres, & magistros censeri. Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrem, si discipulus magistrum, sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subiicere, a quo credit non solum in terra, sed etiam in cœlis se posse ligari & solui? & Gelasius Papa Anastasio imperatori scripsit, & habetur eadem distin. c. duo quippe, quomodo beatus Innocẽtius Papa Archadium imperatorem (quia consensit vt sanctus Io. Chriso. a sua sede expelleretur) excommunicauit. Beatus etiam Ambrosius, licèt sanctus, non tamen vniuersalis ecclesiæ episcopus, pro culpa quæ aliis Sacerdotibus non adeo grauis videbatur, Theodosium magnum imperatorem excommunicans ab ecclesia exclusit, qui etiam in suis scriptis ostendit, quòd aurum non tam preciosius sit plumbo, quàm regia potestate sit ordo sacerdotalis altior, hoc modo circa principium sui Pastoralis scribens, Honor fratres. iquit, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari, si regum fulgori cõpares, & principum diademati, longè inferius erit, quasi plumbi metallum ad auri fulgorem compares: quippe cum videas regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum, & osculata eorum dextra, eorum credunt orationibus se communicari, vbi glo. colligit notabile, s. principem posse excommunicari etiam à quouis episcopo 63. di. c. 1. post medium. & 11. q. 3. c. si autem nobis episcopis. Dicuntur enim Sacerdotes quandoque Dii, quandoque Angeli, vt dicit Gregorius scribens Mauritio, & habetur

Summus Pontifex.

Princeps quolibet episcopo suo excommunicari potest.

tur

tur in Decretis, 2.q.1.c, sacerdotibus.ibi, nã in diuinis eloquiis Sacerdotes aliquãdo Dii, aliquãdo Angeli vocantur. Nã ad Moysen de eo, qui ad iuramentum deducendus est, dicitur, Applica illum ad Deos, videlicet ad Sacerdotes, de quo Exo. 22. vbi dicit text^9, Si latet fur, dominus domus applicabitur ad Deos, & iurabit. & inf. ad Deos vtriusque causa perueniet. hinc & Psalm. dixit, ego dixi, Dii estis. & alibi dicit, nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. subdit Gregorius, & rursus scriptum est, Diis nõ detrahes.i.sacerdotibus; Exo. 22. & propheta ait.s. Malachiæ 2. labia enim sacerdotis custodiunt scientiam & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. malum tamen clericum vocat Dominus diabolum, Io. 6. dicens, Nonne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est. Nam licèt de Iuda principaliter loqueretur, de omnibus tamen iniquis intelligitur condecenter, de quibus satis agitur 40. dist. cap. multi. vbi Io. Chriso. dicit, Multi sunt sacerdotes, & pauci sacerdotes. Multi nomine, & pauci in opere. & inf. malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. & 1. q. 1. c. Christus. vbi dicit Aug. Christus quid fecit nobis, qui traditorem suum tanta patientia pertulit, vt ei primam eucharistiam confectam manibus suis, & ore suo commendatam sicut cæteris Apostolis traderet? quid nobis fecit Christus, qui eũdem traditorem suum, quem diabolum nominauit, &c. Ergo patres venerandi, non cum Iuda, sed cum Petro, cæteris sanctis Apostolis Christique discipulis partem capere festinetis, & tanti culminis dignitatem honore debito conseruetis, vt etiam a regibus, & principibus vestra integerrima sanctitate mereamini venerari, & hæc de reuerentia primo respectu debita sacerdotio sufficiat retulisse.

Sacerdotes aliquãdo dÿ aliquãdo Angeli nuncupãtur, sed mal^9 dicitur diabolus.

Secundò dicebam, deberi reuerentiam Clero respectu medialitatis. Est namq; sacerdos mediator inter Deum & homines, quasi positus ad reconciliandum mortalium genus hominum cum Deo viuo & vero, vt sicut Christus Iesus mediator factus est ad reconciliationem humani generis cum Deo & Angelicæ naturæ, cum Deo & homine, vt dicit Apostolus ad Colo. 1 ibi, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare corporaliter & ipsum reconciliare, omnia in ipso pacificans per sanguinẽ crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt. Ex hoc etiam dicit idem Apostolus ad Galatas. 3. quid igitur lex? propter transgressionem

gressionem posita est,donec veniret semen, cui promiserat,ordinata per Angelos in manu mediatoris,mediator autem vnius nō est, Deus autem vnus est. hinc etiam dicit inf. ad Timot. 2. Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus , pro regibus,& omnibus qui in sublimitate sunt constituti, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum est,& acceptum coram Saluatore nostro Deo,qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum , homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.s. sufficienter,non autem efficienter,quia actus actiuorum non operantur nisi in materia patiente disposita , vt dicit Phil. in 3.de anima. Christi igitur exēplo docti,eruditiq; doctrina,mediatores eē debēt sancti sacerdotes, & clerici ad reconcilianda pacis fœdera humani generis cum Deo,sicut de Aaron scriptum est, Eccl. 45. excelsum fecit Aaron fratrem eius. s. Moysi. & inf. statuit ei testamentum æternum,& dedit illi sacerdotium gentis,& beatificauit illum in gloria.& de Noe scribitur Eccl.44. Noe inuentus est perfectus & iustus,& in tempore iracundiæ factus est reconciliatio . & ibidē dicitur de Abr. non est inuentus similis illi. Ideo iureiurando &c.& de Aaron subsequitur Ecc.45. ipsum elegit ab omni viuente offerre sacrificium Deo,incensum & bonum odorem,in memoriam placare pro populo suo.Hinc etiam scribitur Ioel.2.inter vestibulum,& altare plorabunt sacerdotes ministri Domini,& dicēt, parce Domine,parce populo tuo , & ne des hæreditatem tuam in opprobrium,vt dominētur eis nationes,quare dicunt in populis, vbi est Deus eorum ? zelatus est Dominus terram suam ; & pepercit populo suo. quasi dicat , per deuotas sanctorum sacerdotū preces & orationes placatus Dominus parcit populis.Tales igitur estote, Patres præstantissimi, vt orationes vestræ apud Deum fructum exauditionis digne valeant reportare. Nam sicut Christus mediator est per naturam , ita sacerdos mediator est per gratiam. vnde & Moyses Deuteronom. 5.dixit,Ego sequest. & medius fui inter Dominum & vos.ex quo idem ipse Dominus Iesus Christus suis apostolis protestatur Io.15.dicēs,nō vos me elegistis, sed ego elegi vos,& posui vos vt eatis & fructum afferatis , & fructus vester maneat,vt quodcunque petieritis patrem in nomine meo,det

vobis

vobis. Electio autem Dei, est gratiæ diuinæ præparatio, sicut prædestinatio, qua elegit nos in ipso ante mundi constitutionẽ, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, vt dicit Apostolus ad Ephes. 1. quod satis declarat Magister sen. in 1. lib. dist. 40. & 41. finis aũt electionis sanctitas esse debet, vnde Num. 16. scribit Moyses, quemcunque elegerit Dominus, ipse erit sanctus, ad quem. s. finem vocati sunt Sacerdotes & electi ministri Domini, non solũm vt ipsi sint sancti, sed vt etiam alios sanctificent & emundent. hinc dicitur filiis Leui. 2. Paralipomen 29. vos enim elegit Dominus, vt staretis coram eo, & ministraretis illi. hinc & Dominus Iesus, Io. 12. dicens, si quis mihi ministrat me sequatur. s. per iustitiam, & sanctitatem; & vbi sum ego. s. per naturam, illic et minister meus erit. s. per gratiam. Si quis mihi ministrauerit: s. per sanctitatem vitæ, honorificabit eum pater meus honore. s. æternæ gloriæ, in qua summus honor Christi fidelibus exhibetur, & sic patet de secunda reuerentia ordinis clericalis.

Tertiò dixi reuerẽtiam clero debitam respectu principalitatis, est namque quilibet Sacerdos quasi princeps in populo. i. principalis in ducatu vitæ spiritualis, sicut caput est principalis pars corporis organici phisici, a quo attrahuntur, vt plurimum, sensus corporales & vitales, vt est visus, auditus, gustus, odoratus, & tact⁹, & sic à tali ordine, tanquam a capite totius corporis Ecclesiæ militantis, debet populus vitales. i. spirituales sensus haurire, vt de his quilibet Sacerdos conuiuium faciens suum populum conuocet, & inuitet ad prandium dicens.

De primo. s. de visu, Psal. Venite, & videte opera Domini terribilis in consiliis super filios hominum. quasi dicat, oculo mentis intuemini per opera visibilia summi Dei, quàm sint profunda intelligentia perscrutanda, eius inuisibilia misteria latentia sub velamine visibilium: ex quo dicit Apostolus ad Ro. 1. Inuisibilia enim ipsius. s. Dei a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta cõspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius ac diuinitas ita, vt sint inexcusabiles. s. omnes nolentes talia contemplari.

De secundo, dicat cum eodem Psal. Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos: intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite, qui plantauit aurem non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat? quasi dicat, omne secretum & opertum, manifestum est coram Deo. Iuxta quod dicit Apostolus ad

Hebr. 4. viuus est enim sermo Dei, & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius ad quem nobis sermo.

De tertio. s. de gustu, dicat cum eodem Psal. 35. Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus, beatus vir qui spetat in eo, & vere suauis est, & dulcis super mel & fauum, & omnem dulcedinem: ex quo dicit Princeps Apostolorum Petrus. 1. Pet. 2. deponéntes igitur omnem malitiam, & omnẽ dolum, et omnes simulationes, et inuidias, et omnes detractiones. quasi dicat, quod in his est amaritudo magna, quam si cupiris euitare, sicut modo geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutẽ, si tamen gustatis, quoniam dulcis est Dominus, vnde ex incóprçhẽsibili in hac vita dulcedine spiritus Dei, cum admiratione magna exclamauit Philo. Sap. 12. O quàm bonus et suauis est, Domine, spiritus tuus in omnibus. Et Dominus Iesus Matthæi 11. dixit, Iugum enim meum suaue est, et onus meum leue. Iugum. s. humilitatis et obedientiæ, et onus. s. charitatis et diligentiæ.

De quarto. s. de odoratu, dicat cum spósa. s. fideli anima, Cant. 1. osculetur me osculo oris sui, quasi pro gustu, quia meliora sunt vbera tua vino fragrantia vnguentis optimis oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te, trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Ad odorem igitur vnguentorum. i. specierum sanctificationum Dei, quia diuersimodè multos significa.., vt dicit Apostolus 1. ad Cor. 12. diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, &c. conuocet sacerdos plebem & dicat illud Ecc. 39. obaudite me diuini fructus, & quasi rosæ plantatæ super riuos aquarum fructificate: rosa namque aut candorẽ continet, aut ruborem, & cum vtroque pariter & odorem. Cum candorem continet, insinuat castitatem. Sap. 4. O quàm pulchra est casta generatio cum charitate. Cùm verò continet ruborem, significat charitatem, Cant. 5. dilectus meus candidus & rubicundus electus ex milibus. de Christo dicit, qui semp candidus extitit castitate, semper rubicundus charitate, electus ex milibus eximia sanctitate: quia sanctus sanctorum est omnia sanctificans, de cuius plenitudine nos omnes accepimus gratiam pro gratia. Io. 1.

De

De quinto.s. de tactu, humiliter se recognoscens indignum tantorum beneficiorum diuinorumque donorum, prostratus ad terram populum suum societ Magdalenæ ad pedes Domini prouolutum, vt lachrymis compunctionis pedes eius irrigantem capillis suis.i.superfluis bonis a Deo sibi collatis, diuisis inter pauperes Christi, osculo deuotionis, quodam hilari vultu, pietatis intuitu pauperibus obsequatur, tanquam ipsi Domino Iesu Christo, qui sibi reputat impensum, vel negatum quicquid sui amore & reuerentia suis pauperibus membris tanquam fratribus impenditur, vel negatur, iuxta quod dicit Matth.25.Amē dico vobis, quamdiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. & inf. quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Sic igitur ad veram pœnitentiam populus reuocatus audiet cū Magdalena, Remittuntur tibi peccata tua, & erectus à pedibus Domini suis brachiis ad pectus eleuabitur ad oris osculum amplexatus & dicet cum anima contemplante, leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cāt. 2.& vltimo c. & sic tanquam bonus Princeps, Dux & pastor, populum suum ducet ad pascua beatorum. Talis namque pastoris vocē oues eius audient, & illū sequentur, eius bona opera imitantes, cum viderint ipsum paratum ad ponendum animam pro ouibus suis, quod verbum nō solùm strictè intelligendum est pro mortis supplicio, sed etiam pro omnibus carnalibus motibus, & sensibus, tam internis quàm externis, legi spiritus subiugandis, iuxta quod dicit Apostolus ad Galat. 5. qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.& ad Hebr.11. inter species martirii cōputat, contra tentationes viriliter dimicare, cum dicit, Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis.i.in pellibus Taxi, quæ satis duros habent pilos, quibus sancti vtuntur pro cilicio. Sequitur, & in pellibus caprinis egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus.& sic probat Apostolus vitā pœnitentialē inter species martirii cōputari. Taliter ēt intelligitur bonus pastor aiam pro ouibus ponere, Io.10. Taliter etiā moraliter sumptum ītelligitur illud Io.12.qui amat animam suam.s. animales appetitus, perdet eam: quia in tali statu transiens damnabitur ad tartareos cruciatus; & qui odit animam suam in hoc mundo.s.mundanis uanitatibus, & sensualibus motibus, & carnalibus desideriis resistendo, in uitam æternam *Melotis.*

custodit eam, quia sic perseuerando vsque in finem saluus erit, Matth. 24. hinc etiam dixit Dominus Matt. 11. à diebus autem Ioannis Baptistæ vsque nunc, regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Ad hanc igitur rapinam & prædam. s. regni cœlestis, bonus pastor & dux populi, sacerdos quilibet curatus, præcedens exercitum, tanquam princeps in scientia & sanctitate, sicut in honore & dignitate præcellat. Boni namque prælati bonos faciunt subditos: & econuerso, mali malos, figura Iudic. 1. & 2. c. vbi uiuente Iosue bene profecerunt filij Israel, quo mortuo surrexerunt alii, qui non nouerant Dominum, feceruntque malum filii Israel in conspectu Domini, & afflicti sunt plagis multis. Est igitur, vt patet, Sacerdos princeps & caput in populo. Vnde sicut omnia membra corporis subijciuntur capiti, & sibi obediunt tanquã principi, ita omnia membra Ecclesiæ subiici debent, & obedire tali ordini, vt aptius fiat conseruatio totius subiecti ædificii spiritualis, iuxta illud Apostoli ad Ro. 13. omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est potestas, nisi à Deo: quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Hæc omnia dicit Apost. ubi supra, & satis prosequitur ibi. Nam & prælati ecclesiastici, principes nuncupantur, vt in c. 1. §. præfatis itaq; nunciis, de iureiurando, in Clementinis. ibi, ex parte principum tam ecclesiasticorum, quam secularium. Sic etiam cantat Ecclesia, de Petro & Paulo, Gloriosi principes terræ, quomodo in vita sua dilexerunt se, ita & in morte non sunt separati. Vnde sicut omnia membra corporis exponuntur ad conseruationem capitis, ita omnes Christi fideles exponi debent, pro conseruatione talis ordinis: non enim licet à capite membra recedere, vt in c. cum non liceat. extra de præscriptionib. & sic non licet populos recedere ab obedientia prælatorum. dicit enim Apostolus 1. ad Cor. 12. sicut enim vnum corpus est, & membra habet multa, omnia autem corporis membra, cum sint multa, vnum corpus sunt: ita & Christus. etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes uno spiritu potati sumus. Nam & corpus non est vnum membrum, sed multa. & infra, vos autem estis corpus Christi & membra de membro, & quosdam quidem posuit Deus in Ec-

Prælati Ecclesiastici Domini.

clesia.

clesia. Primò Apostolos. Secundò Prophetas. Tertiò Doctores. demum virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum, nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes virtutes? nunquid omnes habent gratiam curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur? emulamini autem charismata meliora: & adhuc excellentiorem viam vobis demonstro, &c. Nam sicut, si caput est infirmum, adhuc tamen spes potest esse salutis, licèt capite languescente facilius reliqua corporis membra inficiātur, vt dicit Gregorius, & refertur in Decretis. 6. q. 1. c. sunt plurimi. §. uerum. in c. ex merito. aliter dicitur, si caput dolet, cætera membra languent. Ad quod 2. q. 7. c. sicut inquit, & notant Doctores in d. c. cū non liceat, quod tamen sumptum est de Isaia 1. cum dicit, omne caput languidum, & omne cor merens à planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas. quasi dicat, infecto capite, facillime inficiuntur & pedes. Attamen seruata vnione capitis, & membrorum sanitas recuperari poterit totius corporis & membrorū, iuxta not. 1. q. 1. c. ventum. quod si caput præcisum est à corpore, nulla spes est unionis & vitæ naturalis: ita licet infirmatus sit ordo clericalis & languidus, si tamen vnitus est membris, hoc est vt habeat obedientiam subditorum, spes potest esse reformationis & curationis vitæ corruptę: Si autem abscissum sit caput a membris, hoc est si subtracta sit per subditos ab eodem ordine obedientia salutaris, totum corpus Ecclesiæ exterminium patietur, sicut patuit de propinquo in regno Boemiæ, vbi vltra trecenta millia personarum gladio ceciderunt propter hæresim Hussianam, ex qua prælatis Ecclesiæ obedientiam subtraxerunt. Sic etiam multa millia perierunt, quia Moysi & Aaron præceptis et consiliis parere contempserunt. Exo. 33. vbi viginti tria millia hominum nece perierunt per tribum Leui obediētem Moysi. Sic & Datan & Abiron nolentes obedire Moysi & Aaron, submersi sunt cum familiis & tabernaculis & possessionibus & animalibus pertinentibus ad eosdem, descenderuntque in infernum viuentes operti humo, & perierunt de medio multitudinis. Num. 16. Inde & Psalm. dicit, aperta est terra & degluttiuit Datan, & operuit super congregationem Abiron. Hinc etiam seruare debent populi, quod mandauit Moyses. Exo. 22. dicens, Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices

maledices. de Sacerdotibus hoc intelligens, vt supra iam prædiximus, & sic de tertio respectu patet.

Quartò dico, reuerentiam deberi Clero respectu commoditatis siue vtilitatis, vbi scire conuenit quòd vtilitas alia realis, alia spiritualis. Realem dico temporalem, s. bonorum temporalium, spiritualem uerò bonorum æternalium. Realis namque, siue temporalis vtilitas ad modicum valere potest, quia cum tempore transit, vnde bona transitotia nuncupantur. Iuxta quod dicit Psal. Ne timueris, cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit domus eius gloria, quoniam cum interierit, non sumet hæc omnia, nec descendet cum eo gloria eius. Vnde & 1. Machabæorũ 2 Mathathias rememorans excelsa Dei opera patribus impensa dicebat, Mementote operum patrum. & inf. a verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius, stercus & vermis est. hodie extollitur, & cras non inuenietur, quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius peribit. Vos ergo filii confortamini, & viriliter agite in lege Domini, quia cum feceritis quæ vobis præcepta sunt a Domino Deo vestro, in ipsa gloriosi eritis. Ecce quantam notat differentiam inter veram & opinatam gloriam. Hinc etiam Psalm. dicit, Dormierunt. s. per mortem, somnum suum, & nihil inuenerũt omnes viri diuitiarum in manibus suis. & notate quam egregiè dicit viri diuitiarum, ergo non virorum diuitiæ, quia cupidi Deo se subtrahunt, & temporalibus diuitiis se subiiciunt, quæ tamen suæ pro continuo esse non possunt, cum necessario relinquantur in fine, & ab inuitis sæpissime rapiantur. Inde dixit Dominus, Luc. 12. hõminis cuiusdam diuitiis vberes fructus ager attulit. & inf. Anima mea, habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus, stulte hac nocte repetent a te animam tuam: quæ autem parasti, cuius erunt? Sic est, qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues, & Luc. 16. parabolicans de diuite, & paupere dixit, factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abraæ: mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno. Ecce igitur quàm fallaces sunt & caducæ diuitiæ tẽporales. Inde & Salomon Prou. 10. dixit, Non proderunt thesauri impietatis. vt autem ostenderet ꝙ veræ diuitiæ sunt virtutes spirituales, subdit, Iustitia verò liberabit à morte. s. æterna, sub nomine iustitiæ omnes virtutes intelligens; quia iustitia dicitur omnis vir-

tus

tus,ſecundum Philoſophum 2.Ethico. Gregorius etiam ſuper Lucam in Parabola de ſeminibus,quorum pars cecidit inter ſpinas,& ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud.ſ.ſemen, Luc.8. dicit Gregorius, Solæ ergo veræ diuitiæ ſunt,quæ nos diuites virtutibus faciunt. Si ergo,chariſſimi, diuites eſſe cupitis,veras diuitias amate: ſi culmen veri honoris quæritis, ad cæleſte Regnum tendite: ſi gloriam dignitatum diligitis,in illa ſuperna Angelorũ curia aſcribi feſtinate:verba Dei,quæ aure percipitis,mente retinete:cibus.n. mentis eſt ſermo Dei.Talibus igitur diuitiis Clerus populum ſuũ ditare feſtinet,ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrando, videlicet

Baptiſmum,quia niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto,non intrabit in Regnum Cęlorum. Io. 3.

Cõfirmationẽ,cuius miniſterium Epiſcoporum eſt, de cõſecra. d.5.c.manus,& c.vt ieiuni,& c.nouiſſimè.Nam licèt non ſit ſacramentum ſtrictæ neceſſitatis, contemptus tamẽ eius damnationem inducit, vt dicit Magiſter Sen. in 4.di.7.

Pœnitentiam,ad quam peccatores vocare Chriſtus ſe veniſſe teſtatur,Matt.9. & Luc. 5. qui etiam comminatus eſt impœnitentibus,dicens Luc. 13.ſi non pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis.

Euchariſtiam,quia dixit Dominus Io.6.Amen, Amen dico vobis,niſi manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius ſanguinem,non habebitis vitam in uobis: Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem,habet vitam æternam,& ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Intellige ſanè ſecundum determinationem Ecc.

Extremam vnctionem. Iacob. vltimo, Infirmatur quis ex vobis,inducat præsbiteros Eccleſiæ,& orent ſuper eum, vngentes eũ oleo in nomine Domini,& oratio fidei ſaluabit infirmum & alleuiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit,dimittentur ei.

Ordinem matrimonialem,de quo dicit Apoſt.1.ad Cor.7.bonum eſt homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem.ſ.euitandam,vnuſquiſque vir ſuam vxorem habeat & vnaquæque mulier ſuum virum habeat.ſ.vt licet habere in vtroq; genere. ad quod facit c.cum inhibitio,dè clandeſt.deſponſ.

Ordinem Sacerdotalem, quem & alios Eccleſiaſticos ordines conferre ſpectat ad Epiſcopos ſingulos in ſuis diœceſibus,67. d.c. vno,& 24.d.c.Epiſcopus,de quibus plenè in c.cũ nullus, & in c. eos,

eos, de temporibus ordinationum, lib. 6.

Horum igitur septem sacramentorum finis, fructus, commoditas & vtilitas, sunt virtutem, gratiam & gloriam operari, de quibus Psalmista dicit psal. 83. quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum. & infra, Altaria tua Domine, virtutum. & infra, etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. & infra, quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus, & sic patet de quarto respectu.

Quintò dixi reuerentiam Clero debitam respectu nobilitatis. Vbi sciendum, quòd nobilitas aliter sumitur positiuè, & aliter propriè. Nobilitas positiuè sumpta secũdum leges humanas, est qualitas illata per principatum tenentem, qua quis vltra honestos plebeios acceptus ostenditur, vt colligit illustrissimus legum Doctor Dominus Bartolus de Saxo Ferrato, in l. 1. C. de dignitatib. lib. 12. Propriè aũt sumpta, vt dicit Hieronim⁹ in epistola ad Cellãtiã; Nobilitas sola apud Deũ libertas est, nõ seruire peccatis: summa apud Deũ nobilitas est, clarũ esse virtutibus. & sic nobilitas ad virtutẽ refertur. Hæc est .n. sola. s. virtus, quæ rectè nobilitat hominẽ, iuxta nota. in c. venerabilis, extra de præbẽdis, vbi dicit textus, Nos igitur attendentes quod non generis, sed virtutum nobilitas vitæque honestas gratum Deo faciunt & idoneum seruitorem. Hinc & Hieronymus in epistolis dicit, apud Deum potior est, non quem nobilitas generis, nec dignitas seculi, sed quem deuotio fidei & sancta vita commendat, & Chrisostomus super Matthæum dicit, Ille clarus, ille subl imis, ille nobilis, qui dedignatur seruire vitiis, & ab eis nititur non superari. Quid enim profuit Caim de nobili Adam fuisse progenitum? quid Cham de Noe. q. d. nihil. hinc etenim antiquitus ad regimen reipublicæ non nisi virtute nobiles, & probati viri, admittebantur electi, vt patet de Saule 1. Regum 9. de quo scribitur ibidem, Erat Saul electus & bonus, & nõ erat vir de filijs Israel melior illo. Cum autem recessisset Saul ab obseruantia legis Dei, & præuaricatus esset, factum est verbum Domini ad Samuelem dicens, pœnitet me, quòd constituerim Saul Regem, quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit; & ait Samuel ad Saul, quia proiecisti sermones Domini, ꝓiecit te Dominus, ne sis Rex super Israel. 1. Reg. 15. & loco Saulis malignantis electus est Dauid, vt regnaret pro Saule, licèt Saul in vita sua persecutus fuerit Dauid

rit Dauid

rit Dauid vſque ad mortem. Sic etiam poſt modum decretum fuit in archiuiis Romanorum, vt non niſi nobiles effecti prius munere virtutum in officiis reipublicæ ponerentur, vt decuriones, conſiliarii, & ſimiles. ff. de decurionib. l. ſpurii, in princip. & ff. de mun. & honorib. l. fin. & l. honor. ad quod facit quod notatur in c. de multa, extra de prębend. vbi etiam habetur quod ſcientia nobilitat hominem. ad quod etiam accedit. C. de acquir. poſſeſ. l. licet. Similiter nobilitare dicitur eccleſiaſticus ordo, vt notat Io. And. in c. eo libentius. extra de ſeruis non ordinandis, & in d. c. venerabilis. extra de præb. Omnes. n. clerici, reges appellantur, quia in virtutibus & ſanctitate ſe & alios iuſtè regunt. 1. Pe. 2. vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gẽs ſancta, populus acquiſitionis, vt virtutes annuncietis illius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen ſuum. Hinc & Hieron. dicit ad quendam ſuum Leuitam & habetur in Decretis 12. q. 1. c. duo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnum genus, inquit, quod mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare conuenit, vt ſunt clerici. & inf. hi namque ſunt reges. i. ſe aliosq́ue virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habẽt, & hoc deſignat corona in capite. hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ in ſigno regni, quod in Chriſto expectatur: raſio verò capitis, eſt temporalium omnium depoſitio, vbi gl. dicit, & capilli qui remanent, deſignãt quòd aliqua debemus retinere ad ſubſtentationem: nam Deo ſeruire, regnare eſt. ſicut etiam Clerici dicũtur milites Eccleſiæ, & in Eccleſia militare. 61. d. c. q̃d proderit per ſingula ſtipendia Clericos militaſſe. & 1. quæſtio. 3. capitu. Saluator. circa medium. ibi, quòd ſi præfati milites Eccleſiæ ob huiuſcemodi ſcelus taliter percelluntur, nemo ſapiens negabit, non militantes Eccleſiæ multo damnabilius ob hanc cauſam venditionis, vel exemptionis debere percelli. Sic etiam 1. quæſt. 7. cap. qui in qualibet, ſcribitur, Qui in qualibet ætate, alibi quàm in Eccleſia Catholica, aut baptizati, aut rebaptizati ſunt, ad eccleſiaſticam militiam prorſus non permittantur accedere. prędicta etiam colligit glo. videlicet, quod Clerici dicuntur milites. 23. q. 1. c. militare. quod clarè ſumptum eſt ex verbis Apoſtoli. 2. ad Tim. 2. c. cum dicit, Tu ergo fili mi, confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Ieſu. & inf. labora ſicut bonus miles Chriſti Ieſu, nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, vt ei placeat,

cui se probauit, nam & qui certat in agone, non coronabitur nisi legitimè certauerit. & 2. ad Cor. 10. dicit, in carne enim ambulantes non secundum carnem militamus: nam arma militiæ nostræ non sunt carnalia. Glossa etiam dicit. 1. q. 3. c. Saluator. quòd arma clericorum, sunt lacrymæ, & orationes. 23. q. vlti. c. conuenior. vbi Ambr. allegatur dixisse, Dolere potero, flere potero, gemere potero, aduersus arma milites Gothos quoq; lacrymæ meæ arma sunt. Talia enim munimenta sunt Sacerdotis. & 23. q. vlt. c. repræhensibile. dicitur, quòd militum Christi, est Christo seruire & orationibus vacare, & castra Christi militum sunt Ecclesiæ. 54. dist. c. nullus. vbi dicit textus, debet enim immunis esse ab aliis, qui diuinæ militiæ est aggregandus, vt à castris Dominicis, quibus nomen eius ascribitur, nullius necessitatis vinculis abstrahatur. & sic patet de quinto respectu.

Sextò dixi, reuerentiam deberi Clero respectu auctoritatis. Est namque tanta, & tam grandis Sacerdotis auctoritas, qua maior sub cœlo nequit inueniri. Vnde rectè dici potest, non est potestas super terram, quæ comparetur ei. Iob. 41. Non enim Angelis, neq; cœlestibus virtutibus, neque quibuslibet beatis spiritibus, tantum misterium taleq; ministeriũ est commissum, sed solis presbyteris. Vnde Beatus Thomas in solennitate tanti mysterii dicit, sacris solenniis iuncta sunt gaudia. & inf. dedit fragilibus corporis ferculum & inf. sic sacrificium istud instituit, cuius officium committi voluit solis presbyteris, quibus sic congruit, vt sumant & dent cæteris. dicens enim solis, cæteros exclusit omnes. Vnde nec sanctus aliquis, nec sancta fuit vnquam, aut erit, qui tantam ac talem vim & potestatem habuerit, vel sit habiturus, vt transubstantiare valuerit, siue valeat panem in corpus, & vinum in sanguinem Iesu Christi, nisi soli presbyteri, secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ consecrati. Vnde Ambrosius in lib. de sacramentis, & habetur in Decretis de consecratione, dist. 2. c. panis. vbi sequitur, panis est in altari vsitatus ante verba sacramentorum, vbi accessit consecratio, de pane fit caro Christi. & inf. Si ergo tanta vis est in sermone Domini nostri Iesu Christi, vt inciperet esse quod non erat: quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant & in aliud, permutentur. & inf. & sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cũ aqua in calice mixtum fit sanguis, de quibus multa diximus in
* Tractatu eiusdem sacramenti. Sufficiat autem prosequi ad propositum,

tum, quod quamuis ex principali,& propria virtute verbi Dei Domini nostri Iesu Christi, quo facta sunt omnia, fiat transubstantiatio panis & vini in proprium corpus,& sanguinem suum: hoc tamen ex ministerio Sacerdotum sibi commisso, cum dixit Dominus Iesus Christus Apostolis suis, pro se ipsis, & posteris successoribus. Hoc facite in meam commemorationem. quæ verba inter cæteros Euangelistas solus Lucas expressit 22. capitu. & Paulus refert. 1. ad Corin. 11. in illorum siquidem prolatione verborum consecrauit suos Apostolos, Sacerdotes, vt communiter Doctores tenent, tam Theologi, quam Canonistæ. Theologi videlicet in 4. Sen. d. 17. & 18. Canonistæ aūt 21. d. c. in nouo. 50. d. c. considerandum,& in c. fideli,& in c. significasti. extra de electione,& Io. An.& moderni sequaces plenè tractant in c. presbyter, extra de sacramentis iterandis vel non. vbi plenè tradunt, quòd licet aliquis sit consecratus Sacerdos per episcopum,& non sit tradita potestas ligandi & soluendi, quæ traditur per prolationem illorum verborum, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis;& quorum retinueritis, retenta sunt. Io. vltimo. quam auctoritatē Christus tradidit Apostolis suis post resurrectionem, licèt Sacerdotes eosdem effecerit ante passionem in nocte cœnæ. Vnde si prædicta verba per episcopum sunt omissa. s. accipite Spiritum sanctum &c. de quibus etiam 24. q. 1. cap. loquitur Dominus, circa principium. et 1. q. 1. c. vt euidenter. consecrati præsbyteri celebrare poterunt, sed non absoluere, vel ligare, nisi congruis temporibus, quod defuerit suppleatur. Est deniq; tāta vis caracteris Sacerdotis, quòd ex quo semel secundum ritum Sanctæ Romanæ ecclesiæ extitit consecratus, siue criminosus, siue excommunicatus, siue scismaticus, siue hæreticus, siue apostata, siue degradatus, aut renegatus, vt ita dixerim, concurrentibus congrua materia, forma & intentione cum ordine sacerdotij, si celebrat conficit, quamuis ad suam perniciem & damnationem: tamen verum corpus & sanguis Christi est, vt firmant Thomas, & reliqui Theologi, in 4. Sen. d. 13. licèt Magister discordet in litera, & non bene, cum reuerentia, secundum omnes modernos, sicut etiā tenent Canonistæ, vt Io. An. & sequaces in c. degradatio, de pœnis lib. 6. idem tenet glos. de consec. d. 4. c. non in vobis, & c. sequenti. & Archid. de conse. dist. 2. c. quid sit. Ad quod satis faciunt nota: 1. q. 1. c. inter catholicam.& c. vt euidenter.& c. Dominus declara-

uit.& c. Christus.& c.non nocet.& c.dictum est. & c.quod quidā. §.de his.& §.ex his verbis.& §. sciendum.& c. per Isaiam,cum multis similibus. Laicus vero quantumcunque sanctus, siue mulier, celebrando nihil agerent, cum ille. s.laicus ordinis caracterem nō habuerit: & illa.s.mulier,suscipere nequaquam possit.23.dist.cap. sacratas.vnde nec prædicare, nec publicè docere mulieribus est cō cessum.23.dist.c.mulier.& 33.quæst.5.c.mulierem.Agnosce igitur presbyter, & ignosce,ac honorem & reuerentiam exhibe potestati tuæ,quę maior est,cum reuerentia,quàm fuerit potestas, vel auctoritas Virginis gloriosæ. Nam licèt nec primam similem visa sit, nec habere sequentem, quia exaltata est sancta Dei genitrix super choros Angelorum ad cœlestia regna. Aliter tamen descendit Christus in vterum Virginis,cum dixit beata virgo, Ecce ancilla Domini,fiat mihi secundum verbum tuum. Luc.1. quia pauperculus,paruulus,passibilis,mortalis,formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum,factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis,vt dicit Apost.ad Philip. 2. In manus autem sacerdotis descendit cum plenitudine nedum gratiæ, & benedictionis, sed etiam cum plenitudine beatitudinis & gloriæ triumphalis,impassibilis,immortalis,diues, immensus, Rex regum, & Dominus dominantium,potentissimus, circundatus exercitibus Angelorū, & cœlestium agminum beatorum. Vnde Gregorius in homelia pascali, & habetur in Decretis, de consec.d. 2. c. quid sit sanguis. Quis enim,inquit,fidelium habere dubium possit, vt in ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri contingat. In illo Iesu Christi misterio Angelorum choros adesse. s. omnibus presbiteris consecrantibus dignè, vel indigne,dicit glo. sequitur in textu ,summa & ima sociari, vnum quid ex inuisibilibus atque visibilibus fieri. Vno,inquit,eodemque tempore ac momēto, & in cœlo rapitur misterio Angelorum corpori Christi consociandus, & ante oculos Sacerdotis in altari videtur. Tanta est Ecclesiæ vnitas in Christo, vt vnus vbique sit panis corporis Christi,& vnus sit calix sanguinis eius. Calix. n. quem Sacerdos catholicus sacrificat,non est alius,nisi ipse,quem Dominus tradidit. Veneremini igitur, Sacerdotes,tantam vestram auctoritatem,vt digni habeamini eius ministri in conspectu altissimi Redemptoris. & hæc sufficiant pro sexto respectu reuerentiæ clericalis.

Septimò

Septimò dixi deberi reuerentiam Clero respectu exemplaritatis. Nam, vt dicit Gregorius, Omnis Christi actio, nostra est instructio: & Moysi dixit Dominus, Inspice et fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Exo. 15. & ipse Dominus Iesus suis Apostolis dixit Io. 13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Cum enim itaque Christus Iesus sciens nequitiam Sacerdotum, Scribarum, & Pharisæorum, qui eius iam concluserant passionẽ, & mortem inferre decreuerāt, Clerum & Sacerdotium honorandum turbis & discipulis prędicauit, eidemq; iussit obedientiam exhibendam, vngens pariter atq; compungens, cum dixit Mat. 23. super cathedram Moysi sederũt Scribæ & Pharisæi. omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite: secundum verò opera eorum nolite facere: dicunt. n. & non faciunt. Vide clementiam Saluatoris, morti propinquat, cognoscit proditorem & venditorem sui sanguinis & vitæ, noscit Sacerdotes suum sanguinem sitire, eius necem auidè quærere, & tamen eis prædicat reuerentiam, atque obedientiam exhiberi. Perpende igitur & considera, Sacerdos Dei altissimi, q̃ tenera diligentia seruare debeas, & custodire tuum statum, ordinem, gradum & dignitatem, qualeque curare debeas exemplum posteris & præsentibus exhibere. Considera Christum Iesum pro nobis passum & crucifixum dedisse nobis exemplum patienter inuicem tolerandi & honore inuicem præueniendi. Iuxta quod dicit Princeps Apostolorum 1. Pet. 2. In hoc enim vocati estis, quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius. Considerate, Patres, quia spectaculum facti sumus Angelis, Deo & hominibus, 1. ad Cor. 4. oculi. n. omnium populorum aspiciunt ad vos, imo ad nos: quia vnus ex vestris nobis deditus ego sum. positi namque sumus in oculis hominum tanquam signum ad sagittam, quorum opera vulgares singuli contemplātur, ergo cuilibet nostrum dicitur, quod dicit Apostolus ad Titum 2. in omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, verbum sanum, inrepręhensibile, vt is qui ex aduerso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Ad hæc 1. Pet. 2. Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideri js, quæ militant aduersus animam. Et hæc sufficiant pro. 7. respectu clericalis reuerẽtiæ, & sic expediti sumus de prima parte.

PARS

PARS SECVNDA.

D Secundã partem principalẽ accedens, quam dicebam continere eximiæ puritatis ergasteriũ preciosum in verbo, sanctificentur. *Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur*, inquit Angelus, *Ne percutiam eos*, vt in themate vbi supra. Ergasterium siquidem locus est, vbi aliquod opus fit. Græcè.n. erga, opera, sterio idest operaria statio. Vnde ergasterium locus est, vbi cum labore bonum aliquod operamur. Omnis nempe virtus in labore quæritur & seruatur, quia virtus consistit circa difficile, vt in 2. Ethicorum. Sanctitas igitur tanquam perfectio virtutum cum difficultate & labore quærenda est, & sanguinis sudore captanda. sanctitas n. idem est quod sancita ætas: sancire namq; idem est quod confirmare, sanctum facere, vel iudicare. Sanctum autem, quasi sanguine vnctum dicimus, nam antiqui omnia sanguine consecrabant, ex quo dicit Apostolus ad Hæbr. 9. & omnia penè in sanguine mundantur secundum legem, & sine sanguinis effusione non fit remissio. Oportet ergo sanctos usque ad sanguinem insudare vt sanctificentur à Domino Deo suo, ex quo idem Apostolus dicebat ad Hæbr. 12. deponentes omne pondus & circunstans nos peccatum per patientiam curramus ad propositum nobis certamen aspicientes in auctorem fidei & consummatorẽ Iesum, qui proposito sibi gaudio substinuit crucem confusione contempta, atque in dextera Dei sedet: recogitate enim eum, qui talem substinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes: nondum enim vsque ad sanguinẽ restitistis aduersus peccatum repugnantes. q.d. sanctos semper in uita præsenti pugnare conuenit contra vitia. sic etiam inquit ad Galatas 5. caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem, & non solùm contra carnem opus est pugnare, sed etiam contra malignos spiritus, & mundanas quaslibet vanitates. ex quo idẽ Apostolus dicit ad Ephesios vltimo. De cætero fratres confortamini in Domino & in potentia virtutis eius induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli, quia non est vobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem scilicet solùm, sed aduersus principes & potestates, aduersus mun

di

di rectores tenebrarũ harũ contra ſpiritualia nequitiæ in cęleſtib⁹, & Io. in ſua pri. Can. 2. c. dicit, Scribo vobis iuuenes, qa fortes eſtis & verbũ Dei in vobis manet, & viciſtis malignũ, nolite diligere mũ dũ, neq; ea, q̃ in mũdo ſunt, ſi quis diligit mundũ, nõ eſt charitas patris in eo, quoniam omne quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum eſt ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt, & mundus tranſibit & concupiſcentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Certè noſtis, venerandi Patres, quoniam abſque labore graui nulla munera magna dãtur. Maximum igitur ſanctitatis munus cum lachrymis & ſudore imploremus à Domino Saluatore, qui quotidie nobis intonat à vertice cœli dicens, Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter, Leuitici. 19. ſanctificamini & eſtote ſancti, quia ego Dominus Deus veſter, cuſtodite præcepta mea, & facite ea, ego Dominus q ſanctifico vos Leuitici. 20. & infra, Eritis ſancti mihi, quia ſanctus ſum ego Dominus, & ſeparaui uos à cęteris populis, vt eſſetis mei. & Leuitici 21. de Sacerdotibus dicit, Sãcti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen eius: incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerũt, & ideo ſancti erũt. Sancti igitur. i. ſine terrena vanitate, vel cupiditate, aut lubricitate, puri, firmi, caſti, religioſi, integri, ſinceri & immaculati in miniſterio Chriſti, Domino famulemur, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionẽ, vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in charitate, vt dicit Apoſtolus ad Ephe. 1. Septem itaque ſanctitatis ſpecies ſanctis presbyteris ſuccinctè conueniunt opportunè, videlicet, Prima eſt habilitas ad ſuſcipiendum, ne ſit bigamus, inhabilis, vel irregularis. Secunda eſt ſobrietas ad conuincendum, ne ſit crapuloſus, ebrius, vel iocularis. Tertia eſt honeſtas ad cõuiuẽdum, ne ſit diſſolutus, vagus, vel curialis. Quarta eſt ſagacitas ad inſtruendũ, ne ſit imperitus, ignarus, vel criminalis. Quinta eſt caſtitas ad continẽdũ, ne ſit luxurioſus, fornicarius, vel carnalis, Sexta pietas ad ſubueniendum, ne ſit cupidus, parcus, vel nundinalis. Septima eſt grauitas ad perficiendum, ne ſit lubricus, inſtabilis, vel ruinalis.

Primò dico, quod ſanctitati clericorum conuenit habilitas ad ſuſcipiendum. vbi ſciendum, quod inhabiles, ſicut ſunt bigami, videlicet qui duas vxores habent cum effectu, ſiue diuerſis temporibus ambas de iure, ſiue eodem tempore vnam de iure & alteram de facto, vel ambas de facto, ſiue vnam ſolam, ab altero tamen co-

gnitam,

gnitam, quandocunque & quomodocunque, siue legitimam vxorem adulteram, promoueri ad sacros ordines prohibetur 21.q. 1. qũo.3 1.q.1.aperiãt.32.dist.seriatim. & plenè tractatur in c.nup, & ĩ c.a vobis.& in c.debitũ, extra de bigamis.cũ multis concordantiis. De habilibus autem, & quales esse debeant promouendi, dicit Apostolus.1. ad Timoth.3. oportet enim episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, ornatum, prudentem, pudicum, hospitalem, Doctorem, non vinolentum, non percussorem sed modestum, non litigiosum, nõ cupidum, domui suæ bene præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate. Siquis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Eccle. Dei diligentiam habebit? non neophitum.i.in fide nouellum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli, oportet autem illum & testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt, vt non in opprobrium incidat & laqueum diaboli, diaconos similiter pudicos, &c. vbi sciendum, quòd licet Apostolus videatur dictam regulam in episcopis posuisse, sicut etiam ad Titum 1.scribit, oportet enim episcopum &c. attamen prædicta regula ad omnes ordinandos extenditur, vt probat Amb.& habetur in Decreto 34.dist.c. cognoscamus, & Augu.similiter 81.dist.c.Apostolus. Sunt etiam aliqui irregulares, qui vindictæ sanguinis subsecuta morte vel membrorum mutilatione, se voluntariè ingesserunt verbo, opere, consilio, vel fauore, 50.dist.c.siquis viduam. 51.dist.c.aliquantos, & si ex actu iustitiæ mors, vel mutilatio subsequatur, vt in dicto c.aliquãtos. & 50.dist.c.siquis post, & plenè traditur per Doctores in c.sententiã sanguinis.extra ne clerici vel mona. se ne. se. immi. & Apostolus dicit 2.ad Timot. 2. c.Nemo militans Deo, implicat se negociis secularibus. Et hæc sufficiant pro prima, quia de reliquis in sequentibus exponemus.

Secunda species clericalis sanctitatis est sobrietas ad cõuescẽdũ nè sit crapulosus, ebrius vel iocularis.de hoc enim cautos reddidit suos discipulos Dominus Iesus dicens Luc.2. Attendite autem vobis ne fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa: tanquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciem vniuersæ terræ.i.in omnes terrenis deditos. & Apostolus dicit sobrium.& inf.non vinolentum &c. vt supra. Nam crapulosus, & ebriosus clericus, monitus non desistens, ab officio & beneficio de-

cernitur

cernitur suspendendus, vt in c. à crapula. extra de vita, & hon. cler. vbi dicit textus, vinum sibi temperent & se vino. super quibus verbis Io. And. colligit arg. quod clerici bibentes vinum sine aqua, nō excusantur a veniali peccato. Turpe siquidem est clerico vini flatum effundere in astantes, ex quo dicit Salomō Prou. 20. luxuriosa res est vinū, & contumeliosa ebrietas, qui cum his immiscetur non erit sapiens, Circa quod etiam dicit Apostolus ad Ephe. 5. nolite inebriari vino, in quo est luxuria. de qua materia satis tractat beatus Thomas. 2. 2. quæst. 149. & 150. Prohibetur etiam clericis omnis inhonestus & reprobatus ludus, vt taxillorum, alearū, theatralium, mimorū, histrionum, & similium, de quibus plenè agitur in c. cum decorem. & in c. pen. extra de vita & hone. clericor. & φ non possint promoueri, patet 33. dist. c. maritum. & 51. dist. c. 1. & c. præterea. Tales etiam communicare vetantur. de consecra. dist. 2. c. pro dilectione. Nedum enim mortaliter peccant clerici se talibus immiscentes, sed etiam si quid de bonis ecclesiæ histrionibus donare præsumunt. 86. dist. c. donare. & c. qui venatoribus. nisi simpliciter tanquam eleemosyna aliquid vt pauperibus donaretur. clerici namque rebus suis male vtentes & expendentes, raptores sunt, quia quicquid superest, pauperum est. 18. q. 1. c. si. & 12. q. 2. c. gloria episcopi. & c. & si illi. quod etiam tenet Thomas. 2. 2. quæst. 185. & sic patet de secunda.

Tertia species dicitur honestas ad conuiuendum, ne sit dissolutus, vagus, vel curialis. Hęc autem honestas in clericis tripliciter ordinatur, videlicet. Primò verbo. 1. ad Cor. 15. corrumpunt bonos mores colloquia mala. Secundò facto, 1. ad Cor. 14. omnia autem honeste, & secundum ordinem fiant in vobis. Tertiò ornatu, videlicet duplici. s. interiori & exteriori. Ornatus interior clericorum, virtutum habitus in actum deductus conuenit explicari, ne male sedentes in cathedra iniuriam inferant cathedræ, siue sedi. 40. dist. cap. multi.

Ornatus exterior clericorum in quatuor principaliter consiste re debet videlicet, Primo in custodia & freno omnium exteriorū sensuum, videlicet visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. 6. q. 1. c. ex merito. 32. q. 5. c. nec solo. & 41. dist. §. vltimo. Secundò in habitu, ne deferant vestes incisas & ligulatas, nec varii coloris, nec rubeas, nec virides, neq; minus lōgas vel breues, nec de serico, sed de lana. non nimis pretiosas, nec satis viles, clausas desuper, fibu-

las omnino non deferant, neque corigias auri, vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos nisi quibus competit ex officio dignitatis. De quibus satis habetur in c. penultimo, extra de vita & hone. clericorum, vbi etiam prohibetur eis ne vtantur manicis & sotularibus consutitiis, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, &c. de quibus etiam tangitur 41. dist. §. 1. licet excusentur si se conformant patriæ moribus in habitibus, semper tamen honestate seruata, arg. 4. d. c. erit. & 30. d. c. siquis virorum.

Tertiò, in cibo & potu, in quibus seruare conuenit quod Augustinus tradit 41. d. c. quisquis. videlicet, quid loco, tempori, & personis conueniat, in quorum conuiuiis, sex præcipuè sunt obseruanda, videlicet, Primo, vt vita absentium non mordeatur, hoc est ne fiant detractiones, murmurationes, vel iudicia temeraria cõtra præsentes vel absentes, Vnde Augustinus supra mensam suam, hos duos versus depinxisse legitur, videlicet.

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam

Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.

De quibus glos. 44. d. c. conuiuia. Secundo, vt præsentes non irrideantur, vt in d. c. conuiuia. Tertiò, ne inanes secularium negotiorum fabulæ recitentur, vt ibidem. Quartò, vt verba sacræ lectionis auscultentur, vt ibidem. Quintò, vt cibus & potus ad vsum exercendæ virtutis ꝓ naturæ sustentatione sumatur, vt ibidẽ, vnde versus.

Non viuas vt edas, sed edas vt viuere queas.

Idest noli viuere vt comedas, sed comede vt viuas. Sextò, vt in principio & in fine, laudes Deo debitæ referantur. 44. d. cap. non liceat. & c. pro reuerentia. & de consec. dist. 5. c. in omnibus, & de conse. d. 2. c. panis, & calix. & c. didicimus.

Quartò, in tonsura congrua, vt in c. si quis clericus, & in c. sequenti, extra de vita & hone. clericorum, quam si non deferat, excommunicari debet, vt in d. cap. si quis clericus, ex quo patet quòd non deferens mortaliter peccat, quia excommunicationis pœna non debet imponi, nisi pro mortali peccato. 11. q. 3. c. nemo episcoporum. Similiter excommunicari debent clerici deferentes arma, vt in c. 2. extra de vita & hone. clericorum. Ex iusta tamen causa possunt ad terrorem malorum arma deferre, licèt percutere non debeant, vt dicit gl. in d. c. 2. quæ ponit in exemplum iustæ causæ, si per loca periculosa transitum faciant, argumentum 23. q. 3. c. Maximianus. Idem dici potest s. quòd excusentur, si pro defensione

ciuitatis

ciuitatis & reipublicæ ecclesiasticæ vel temporalis arma sume-rent ad terrorem, vt supra. Vnde etiam monachi excusantur, si de licentia abbatis, infra septa monasterij tenent arma, vt in ca. ne in agro. §. præfatæ. de statu monach. in cle. Aliter autem deferentes, si tertio moniti non destiterint, perdunt priuilegiũ canonis, si quis suadente diabolo. 17. q. 4. & in c. in audientia. & in c. contingit. extra de sen. hoc est, quia tales percutientes non incidunt in sentẽtiam excommunicationis illius canonis, &c. & sic transeat hæc 3. species pro dissolutione & vagatione. De curialibus autem, qui alias non sunt irregulares, si a curia fuerint absoluti, tolerantur: alias non. 71. d. c. 1. 2. & 3. & 46. d. c. clericus, cum similibus.

Quarta species clericalis sanctitatis, dicitur sagacitas ad instituẽdum, ne sit imperitus, ignarus, vel criminalis: debet namque quilibet curatus triplicem competentem peritiam obtinere, videlicet, Sacrarum literarum pro veritate fidei conseruanda & subditis insinuanda, vt in c. vt quisque. extra de vita & hone. cleri. vbi dicit textus, & admonere suos parochianos vt filios suos ad fidẽ discendam mittant ad Ecclesiam, quos ipse cum omni castitate erudiat. de quo satis habetur in Decretis. 36. d. c. 1. §. oportet. & c. qui ecclesiasticis. cum sequentibus. Ad quod Malachiæ. 2. labia enim Sacerdotis custodiunt scientiam & legem requirent ex ore eius. & Oseæ. 4. conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi. Et allegatur in c. nisi cum pridem. §. pro defectu. extra de renun. Præcipitur etiã curatis subditos instruere in fide, confessionis formam, orationẽ Dominicam, & Simbolum fidei, illos solicitè edocendo, vt in cap. Deus, qui. extra de pœnitentiis & remis.

Secundò secularium literarum pro veritate fidei defensanda, vt in prædictis iuribus, & 37. dist. c. legimus. §. sed econtra, & cap. sequenti.

Tertiò, seculariũ negotiorum, quia iudex est curatus aĩarum & corporum subditorum in pertinentibus ad salutem. 36. di. §. 1. in glos. 1. & in glo. cum enim, & per totam distinctionem, & quatuor sequentes, & satis notant Doctores in dicto c. nisi cum pridem, nã licet omnia scire sit mortalibus impossibile, sed solius est Dei, extra de iudiciis, c. nouit ille, qui nihil ignorat, & 26. q. 5. §. 1. & 2 1. d. erubescant. & quamuis omnium habere memoriam, & penitus in nullo peccare, potius diuinitatis quam humanitatis est, vt in l.

2, C. de veteri iure enucleando. & quamquam desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen est compeiens toleranda. extra de elect. c. cum nobis olim. & in c. venerabilis, extra de præbendis. & in dicto c. nisi cum pridem. de renunc. Aliàs namque criminandus erit, & condemnandus, si quod debuit scire nesciuit, & malè iudicauit, argu. 11. q. 3. c. quicunque, & in l. fi. C. de pœna iudicis, qui male iudicauit, & in c. quamuis, extra de regulis iuris, vbi dicit textus, non potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit. vbi glo. dicit, quia pastor, seu prælatus tenetur inquirere & corrigere subditorum excessus, aliàs sanguis eorum de eis manibus requiretur. Ezechielis 3. sanguinem autem eius de manu tua requiram. Ad idem accedunt nota in c. irrefragabili, extra, de officio ordinarii, & in c. cum ad monasterium. §. fin. extra de statu regul. & mo. in c. qualiter & quando §. penult. extra de accusationib. cum similib. & sic de quarta specie patet.

Quinta species clericalis sanctitatis, dicitur esse castitas ad continendum, ne sit luxuriosus, fornicarius, vel carnalis. Vbi sciendum quòd omnes clerici, etiam in minoribus constituti tenētur continenter, & castè viuere, volentes perseuerare in ordine clericali, vt in c. vt clericorum mores, extra de vita, & ho. cle. vbi dicit textus, vt clericorum mores & actus in melius reformentur, continētèr & castè viuere studeāt vniuersi; nam nomine clericorū comprehenduntur etiam in minoribus constituti, & etiam solum modo primam tonsuram habentes, vt in Clementina 2. de vita & ho. cle. in glo. & extra de prebend. c. 2. in glo. 1. quod vide latius per Archidiaconum 54. d. c. ex antiquis. Possunt tamen si volunt, in minoribus constituti ducere vxores, & cum ipsis matrimonialē continentiam obseruare: beneficiis autem ecclesiasticis contracto matrimonio, sunt priuandi, vt in c. diuersis fallaciis, extra de clericis coniugatis. & in c. quod à te. eodem tit. promoti autem ad sacros ordines, eo ipso tacitè uouisse continentiam præsumuntur, & sic perpetuò intelliguntur obligati ad obseruantiam castitatis. 28. dist. c. Diaconi. & c. quia sunt culpæ, cum duobus c. sequentibus, & 32. d. c. seriatim, & in c. sanè, & in c. si quis clericorum, extra de clericis coniugatis. Clericus autem in sacris constitutus, si de facto præsumpserit vxorem ducere cum effectu, priuandus est ordine & ecclesiastico beneficio; & mulier si erat libera, redigitur in seruitutem Ecclesiæ. 32. d. c. eos. quod si erat ancilla, debet vendi.

81.d.c.quidam clerici.filii autem inde nati, in seruitutem Ecclesiæ rediguntur, 15.q. vltima.c.cum multæ.& talis clericus in sacris contrahens matrimonium, ipso facto excōmunicatus est, vt in Cle. eos qui, de consanguinitate, & affinitate. nec potest absolui, nisi prius effectualiter separentur, vt in dicto c. eos qui. In talem etiam excommunicationem incidunt omnes, qui scienter in tali matrimonio præstiterint auxilium, vel fauorem, consensum, vel participationem: quia participans in crimine criminoso, incidit in eādem sententiam, vt in c. nuper, & in c. si cōcubinæ clericorum, extra de sen. excommunicationis. Si autem talis clericus velit à tali coniuge separari, debet eam abiurare in forma 35.q.6. c. ab ista die. & extra qui clerici vel vouentes.c.ex literarum. si tamen suspicaretur quod clericus periuraret, non debet à tali exigi iuramentum, sed aliter cautè compelli ad obseruantiam castitatis, vt in c.clericos. extra de cohab. clericorum, & mulierum. Nam licèt non obligatis ad continentiam castitas suaderi possit, sed non imperari: vnde dicentibus Apostolis Domino Iesu Christo, si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. dicit illis Iesus, non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est: sunt enim eunuchi, qui de matris vetro sic nati sunt, & sunt eunuchi qui ab hominibus facti sunt, & sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum, qui potest capere, capiat. Math. 19. quasi dicat, de præcepto neminem astringo ad perpetuam castitatem vouendam, & seruandam, sed consulo, sicut dicit Apostolus 1. ad Cor. 7. de virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Domino. Ad quod 28.q. 1.c.sic enim. quibus autem consilium placet, & sic vouet tacitè vel expressè, continentiam tenentur perpetuam obseruare. Nam quod ab initio est voluntarium, ex post facto efficitur necessarium. C. de actio. & obli. l. sicut ab initio. & quod semel placuit, amplius displicere non potest, vt in regula iuris, quod semel, de regulis iur. lib. 6. Inde dicit Psal. vouete s. ex consilio, & reddite Domino Deo vestro s. ex præcepto. difficile quippe est continentiam seruare. 28. d.c. de his. & 33.q.5.c.tunc saluabitur. §. item qui sitit. Clericis autem in sacris constitutis de necessitate conuenit perpetuam continentiā obseruare. Vnde & Apostolus dicit 1. ad Timotheum 3. oportet Episcopum &c. subdit, pudicum. & infra, filios habentes subditos cum omni castitate. & quod supra dixit, vnius vxoris virum, intelligitur ne sit bigamus, 82. dist. c. proposuisti, de quo supra diximus,

& Apo-

& Apostolus dicit 1. Ad Thes. 4. non enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Itaque, qui hæc spernit, non spernit hominem, sed Deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis. Conuenit autem clero, q̃ maximè constitutis in sacris, pluribus rationibus, quas notaui in c. quod à te, extra de clericis cõiugatis. vbi descripsi 24. rationes, &c. & sic sufficiat de quinta.

* Sexta species clericalis sanctitatis esse debet, pietas ad subueniẽdum, ne sit cupidus, parcus, vel nundinalis. Ex quo dicit Apostolus 1. ad Timo. vltimo. Est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia: nihil. n. intulimus in hunc mundum. & infra, Radix. n. omnium malorum, est cupiditas, quam quidam appetentes errauerũt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. tu autem, o homo Dei, hæc fuge. super quo verbo. cupiditas, dicit Petrus Taranta. hæc est, quæ sacrilegia cõmittit & furta, rapinas exercet & prædas, bella gerit & homicidia, simoniacè emit & vendit, iniustè petit & recipit, inique negociatur & fęneratur, instat dolis, imminet fraudibus, dissoluit pactum, violat iuramentum, corrumpit testimonium & peruertit iudicium. Ista siquidem opposita sunt sanctitati, & tanto turpius ledent in clericis, quanto specialius esse debent à cæteris pollutis populis disgregati. sunt enim vocati in sortem Domini. vn de Ambr. de fuga seculari, cui portio Dei est, nihil debet curare nisi Deum. & est textus Decreti 12. q. 1. c. cui portio. Hieronymus etiam ad Nepotianum scribit. Clericus, qui Christi seruit ecclesiæ, interpretetur primùm vocabulum suum, & nominis diffinitione plata nitatur esse quod dicitur. Si enim cleros, Græcè, Latinè sors appellatur, propterea dicuntur clerici, quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus sors. i. pars clericorum est; & quia vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, vt ipse possideat Dominum, & ipse possideatur à Domino, & est textus Decreti 12. q. 1. c. clericus. vnde sicut Dominus gratis sua dona dispensat, ita & clerici gratis debent diuina misteria subditis, nec non & bona temporalia pauperibus dispensare. Mat. 10. gratis accepistis, gratis date. 1. q. 1. c. gratia. dicit Leo Papa, gratia si non gratis datur, vel accipitur, non est gratia. & Amb. in pastorali, & habetur 1. q. 1. c. reperiuntur quàm plurimi negociatione muneris mercari velle gratiam spiritus sancti, dum illi pretium donant, vt pontificalis ordinis sublimitatem accipiant, obliti verborũ Petri, qui dixit ad Simonem, pecunia tua tecum sit in perditione,

quoniam

quoniam donũ Dei existimasti pecunia possideri, Actuum 8. Non sit igitur cupidus clerus, non parcus, sed munificus, largus & liberalis, quia maledictus est dispensator auarus, cuius largus est Dominus, hinc & Apostolus inquit 1. ad Timo. 3. oportet episcopũ esse hospitalem, & ad Ro. 12. necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes, & Hieronymus dicit Damaso scribens, & habetur in Decretis 16. q. 1. c. quoniam, quod est c. fi. Quoniam quicquid habent clerici, pauperum est, & domus illorum omnibus debent esse communes, susceptioni peregrinorum & hospitum inuigilare debent, & idem dicit Apostolicis viris, & Euangelizatoribus Christi, in necessarijs vsibus nolle tribuere, seipsum cõmendare est. Glos. dicit in verbo necessarijs, id est, in victu & vestitu 10. q. 2. c. Episcopus. & Ambrosi. in lib. de officiis, & habetur in Decretis 12. q. 2. c. aurum. dicit, Aurum habet Ecclesia nõ vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Et infra, Nonne dicturus est Dominus, cum passus es tot inopes fame mori, & certè habebas aurũ: ministrasses alimoniã. i. ministrare debuisses. cur tot captiui in captiuitatẽ ducti, nec redempti ab hoste occisi sunt: melius fuerat vt vasa viuentium seruares quam metallorum, & Hieronymus dicit in c. sequenti, Gloria Episcopi est operibus pauperũ prouidere, ignominia Sacerdotis est proprijs studere diuitiis. & idem dicit 88. dist. c. negocia, Negociatorẽ clericum, & ex inope diuitem, & ex ignobili gloriosum, quasi quasdam pestes fuge. ergo non sit clericus nundinalis. Nam tertio monitus a negociationibus non desistens, siue à mercantiis, perdit circa bona priuilegiũ clericale, vt in c. fin. extra de vita, & ho. cle. Et quæ sint negotia clericis licita vel illicita, satis notaui in c. penultimo, extra de vita, & hon. cle. Accedũt nota. in c. sicut, & plenius in c. 1. & 2. & per totum, extra ne clerici, vel mo. secularibus negotiis se immisceant, & sic pertranseat sexta species. *

Septima species clericalis sanctitatis est, grauitas siue maturitas ad perficiendum, ne sit lubricus, instabilis, vel ruinalis. Ex quo dicit Apostolus, non neophitum, &c. quasi dicat, quia nouellus in fide faciliter retrograditur, & apostata factus inutiliter laborauit. Prou. 6. homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malũ, & in omni tẽpore iurgia seminat, huic extemplo ueniet perditio sua, & subito conteretur, nec habebit vltra medicinam.

Clericus

Clericus igitur, grauis & maturus esse debet, & omni macula carere, quantum ad natiuitatem, vt sit legitimè natus, quia illegitimi prohibētur etiam ex lege veteris testamenti, Deuteronomii 23. quia tales filii solent esse imitatores paterni sceleris. 6. q. 1. c. si quis cum militibus, & 56. d. c. si gens. Accedunt ad hæc nota. in c. innotuit, extra de elect. & in c. per venerabilem. extra qui filii sunt legitimi. & in c. 1. & per totum, extra de filiis præsbiterorum. Attenditur etiam ætas & vitæ qualitas, de quibus satis habetur in c. cum in cunctis, extra de elec. & in c. generalem, de ætate, & qualitate, in Clementinis, & in c. nihil est, extra de elec. vbi dicit textus, nihil est quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur prælati ad regimen animarum. & infra, Ipsumque decernimus hac animaduersione puniri, vt cum de ipsius constiterit negligentia, maximè si hominem insufficientis scientiæ vel inhonestæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbauerit, &c. & sic pertranseat septima species, & secunda pars principalis nostri Sermonis succinte præcisa, gratia breuitatis.

PARS TERTIA.

AD Tertiam igitur & vltimam partem postremò veniens, quam dicebam continere extremæ pœnalitatis improperium perniciosum, cum dicit Angelus, ne percutiam eos, *Sacerdotes quoque*, inquit, *qui accedunt ad Dominum, vt sanctificentur, ne percutiam eos*, vbi supra. q.d. si deficient à sanctitate, percutiētur pœnalitate. Vide itaque quàm sanctè, quàm iustè, quàm benigè cælestis medicus suam cōferat mortalibus medicinam. Captat.n. primo, tāquam Orator excelsus, beniuolentiam Auditorum, cum eos pro nomine ministerii Sacerdotes appellat. Facit eos dociles, vt attendant cui ministrent, quia summo Deo, cum subdit, Qui accedūt ad Dominum. Reddit attentos ad diligentiam ministerii cum subdit, sanctificentur, & tam pulchrè stabilire contendit in sanctitate, cum comminando subdit, ne percutiam eos. quasi dicat, pro firmissima orationis meæ conclusione tenete, quod nisi perseueratis in sanctitate continua, percutiam vos Imperio summi Regis. Ad vos ergo est verbum hoc, o Sacerdotes. Videte quid agitis, ad quid vocamini,

quid

quid intenditis, quid docetis, quid operamini, vbi sedetis, ne in cathedra pestilentiæ sedeatis, vel in sede Sathanæ, & cũ Lucifero deiecti in inferni laqueum ruatis in Præcipitium sempiternum, vbi nulla est redemptio, neque spes aliqua salutaris. Nostis, Patres præstantissimi, percussos esse patres nostros primos parentes, videlicet de paradiso voluptatis eiectos. Gen. 3. Diluuii tempore consumpta est omnis caro, quæ mouebatur super terram, vniuersi homines, & cuncta in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt, & deleuit Deus omnem substantiam, quæ erat super terram ab homine vsque ad pecus, tam reptile quàm volucres cœli, deleta sunt de terra, remansit autem solus Noe, & qui cum eo erant, in arca, & hoc ideo, quia omnis caro corruperat viam suam super terram. Genes. 6. & 7. cap. Turris Babel percussa est cum ædificantibus eam in confusione linguarum, & confusum est labium vniuersæ terræ. Genes. vndecimo. Percussus est Chodorlaomor Rex Elamitarum cum alijs quatuor regibus in valle siluestri. Genes. 14. Percussa est Sodoma & Gomorrha, cum tribus adiacentibus ciuitatibus. Genes. 19. & hoc ideo, quia homines Sodomitæ, pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis. Gen. 13. Percussus est rex Sichem cum omnibus habitantibus Sichimæ in vltionem stupri Dinæ filiæ Iacob, per Simeonem & Leui, Gen. 34. Percussi sunt Ægiptii decem plagis, quę notantur his versibus.

Sanguis, rana, culex, musca, moriens pecus, vlcus,
Grando, locusta, nox, mors, prius orta necans.

De quibus Exodi 7. vsq; ad quartumdecimum capitulum, in quo describitur percussio Pharaonis cum omni exercitu suo, super quos reduxit Dominus aquas maris, nec vnus quidem superfuit ex eis. Percussi sunt filii Israel per tribum Leui, cecideruntque in die illo quasi vigintitria millia hominum, quia fecerant, & adorauerant vitulum cõflatilem. Exo. 32. Percussus est Dathan & Abiron cum omnibus familiis, & tabernaculis eorum, & cũ quatuordecim millibus & septingentis viris, qui obedire recusarunt Moysi seruo Dei, ex quo terra aperta est, & deglutiuit Dathan & Abiron, & ignis combussit, & deuorauit reliquos. Num. 16. Percussi sunt ictu octuagintaquinque millia de exercitu Regis Assiriorũ, quia oblocuti sunt contra Deum. 4. Reg. 19. Percussi sunt centum viginti septem millia de exercitu eiusdem Regis, quia malè locuti

sunt de Deo. 3. Regum. 20. Percussi sunt Elamitæ, & mortui sunt omnes, qui aspiciebant indignè arcam Domini. 1. Regum. 6. Percussus est Oza, & mortuus, eo quòd extendisset manum ad arcam Domini, & tenuit eam ne caderet, quia calcitrabant boues & declinauerant arcam. 2. Reg. 6. Dicunt Doctores ideo mortuum esse Ozam, quia in nocte præcedenti dormierat cum vxore, & sic tāquam immundus, præsumpserat manu tangere arcam Domini: quanto magis ergo timere debent immundi presbyteri, qui non cum vxoribus, sed cum meretricibus dormiunt, & sacratissimum Domini corpus, & sanguinem tractare præsumunt indignè. Caueant igitur, & formident, ne percutiat eos Angelus Domini, sicut & tot alios iam percussit. Lauamini ergo, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, dicit Dominus. Quiescite agere peruersè, discite benefacere, &c. Isa. 1. Mundamini, qui fertis vasa Domini, Isaiæ 52.

Sed vt ad percussiones iuris canonici nostrum propositum reducamus, septem similiter modis presbyterorum excessus honestimus esse percussos, videlicet. Primò, per suspensionem. Secundò, per interdictionem. Tertiò, per excommunicationē. Quartò, per depositionem. Quintò, per carcerationem. Sextò, per flagellationem. Septimò, per degradationem.

Primò dico, percuti clericorum excessus per suspensionem: vbi sciendum, & considerare libet, quòd suspensio, alia est quò ad se tantum. Alia nedum, quò ad se, sed etiam quò ad alios. Quò ad se tantum suspensus est quilibet criminosus. i. mortali peccato subiectus, & talis ingerens se diuinis sacramentis, siue actiuè, siue passiuè, mortaliter peccat. Vnde beatus Thomas in 4. Sententiarum. di. 24. dicit, quòd existens in mortali, si suscipit vel ministrat ecclesiastica sacramenta, nedum mortaliter peccat, sed velut blasfemus & deceptor, venit meritò puniendus: immò plus dicit in 3. parte summæ. q. 64. arti. 6. quòd existens in mortali peccato, & tangendo sacramenta, & ingerendo se diuinis, etiam sine apparatu, mortaliter peccat, nisi in casu necessitatis ex periculo mortis baptizaret, vel nisi ex casu corp⁹ Christi de terra colligeret. Pro quo satis faciunt Apostoli verba, cum dicit. 1. ad Cor. 11. probet autem ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui autem manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini, i. non decernens sacrum a prophanis,

quod

quod generaliter intelligi conuenit de omnibus sacramentis, licet de illo magis, quod omnibus est maius. s. de corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi. de consecra. dist. 2. c. nihil. vbi dicit textus, nihil in sacrificijs maius esse potest quàm corp⁹ & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est. Sed omnis hæc præcellit, quæ pura conscientia Domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab omnibus veneranda, & sicut potior est cęteris, ita potius excoli & venerari debet. Inde dixit Moyses Deutero. 16. Iuste quod iustum est, persequeris, vt viuas & possideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi. Ergo si non iustè, mortaliter peccat. Item quod dicit Salomon Prou. 15. victimæ impiorum abominabiles Domino, vota iustorum placabilia, abominatio est Domino via impii, qui sequitur iustitiam, diligetur ab eo. Plus etiã dicit. Thomas in 4. Sen. dist. 19. videlicet, quòd existens in mortali, si prædicat, mortaliter peccat, licet noster Ric. ibidem videatur, hoc intelligere, quando peccatum est manifestum. Alia dicitur suspensio, quo ad se & quo ad alios, qua sunt suspensi omnes hæretici, scismatici, simoniaci, excommunicati, & notorii fornicarii, vt satis notant Doctores in c. sicut, & in c. vestra, & in cap. quæsitum. extra de cohabitatione cle. & mulierum. Nam licèt quilibet criminosus etiam degradatus, vt dixi, possit conficere. 1. q. vlt. c. fin. & in d. c. vestra, ad quæ facit etiam notata in c. 1. extra de summa Tri. & fide cath. attamen tales præcisos, siue suspensos, quò ad se, & alios, quia damnabiliter ingerunt se diuinis, debemus euitare, vt confusione deuicti suos excessus corrigant & emendent. 32. d. c. nullus, & c. præter hæc. §. verum. 81. d. ca. siqui sunt presbyteri, concubinas habentes, vbi dicit text. peccatum igitur paganitatis incurrit quisquis, dum se Christianum esse asserit, sedi apostolicæ obedire contemnit. 24. quæst. 2. cap. sanè. extra de elec. c. quia diligentia. 1. q. 1. c. si quis a simoniacis. & c. reperiuntur, extra de simonia. c. tanta, & c. quotiens. & c. accusatum. extra de sen. excõmu. c. si quem. & 3. q. 4. c. Engeltrudam. 24. q. 3. c. inter hæresim. 7. q. 1. c. Nouatianus. & tractat beatus Thomas. 2. 2. quæst. 39. & est bona glo. in c. 1. extra de scismaticis. satis faciũt nota. in cap. ex tenore. extra de præscrip. & in c. dũ non liceat, eod. tit. & in c. vestra, & in c. quæsitum, extra de cohab. cle. & mul. Est notãdum quòd si prędicti suspensi damnabiliter ingerunt se diuinis, efficiuntur irregulares, a qua irregularitate non possunt absolui, nisi per Papam, vt

in c.si celebrat, extra de cle. excom. min. & in c. cum æterni, de sent. & re iud. lib. 6. De multiplici suspensione tractat glo. magistra. Io. An. & satis abundè, in c. cupientes, §. si scienter, in verbo suspem de pœnis, in cl. vnde beatus Thomas de Aquino, & Dominus Bo nauen. in 4. Senten. distin. 13. dicunt, & clarius Bonauen. in 4. q. quòd quorundam missæ prohibentur audiri in pœnam peccati eo rum, quia non sunt digni conficere, & si conficiant non sunt digni audiri, & hæc est prima ratio. Secũda ratio est, vt confusi redeant ad gratiam pœnitentiæ. Tertia ratio est, vt alij retrahantur ab eorum imitatione, quia cum vnus corripitur plurimi emendantur, & vnius pœna transit ceteris in exemplum. quæ tres rationes etiã bene colliguntur in d.c. vestra, de cohabitatione cle. & mul. & dicit Dominus Bona. quòd euitare tales, vt supra suspensos, est opus iustitiæ, misericordiæ & prudentiæ, & sic ista tria correspondent prę dictis tribus rationibus. Dicit etiam, quòd sacramentum euchari stiæ eleuat hominem ad statum spiritualem, ad quem non eleuantur fornicarii, qui sunt omnino carnales, immò dicit textus. 32. quæst. 2. ca. connubia, quod tempore illo, quo coniugales actus geruntur, præsentia spiritus sancti non datur, etiam si propheta esse videatur, qui officio generationis obsequitur, vbi dicit glo. quia est ibi quidam stupor, & homo totus carneus efficitur: Innocentius tamen in dicto c. quæsitum, de cohabitatione cle. & mul. dicit, quem sequũtur communiter omnes, quòd Simoniaci & notorii fornicarii, in casu necessitatis, vt in articulo mortis, possunt ministrare duo sacramenta tantummodo. s. baptismum, & eucharistiam, & cum licitum sit à talibus in tali casu hæc duo sacramenta recipere, 32. d. c. preterea, §. verum, licitum est talibus etiam tangere, non tamen conficere, nec suscipere. nec credimus licitum, dicit ipse, ab huiusmodi extremam vnctionem recipere, vel alia sacramenta: nam cum sint generaliter prohibiti, & de his duobus specialiter concedatur, consequens intellectus patet. quòd de cæteris negatur, 25. d. c. qualis, facit quod habetur in c. nonne. extra, de prę sump. & Innocentius hęc notat extensius, in c. fraternitatis, vltra medium, extra de hæreticis. satis etiam faciunt quæ habentur 1. q. 1. c. Sacerdotes, vbi referuntur verba Domini dicentis ad Moysen Leuitici 21. qui habuerit maculã, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, siue paruo vel grandi, & torto naso, si fracto pede vel manu, si gibbus, si lippus

pus, si albuginem habens in oculo, si iugem ii. continuam scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus; omnis qui habuit maculam de semine Aaron Sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo sup. & infra, Nec accedat ad altare, quia maculam habet, & cōtaminare non debet sanctuarium meum. Hinc etiā extractus est titulus Decretalium, de corpore vitiatis. s. non ordinandis, vbi sciendum, sicut dicit glo. in c. fin. quod quidam sunt corpore vitiati sponte, quidam casu. Si sponte, distingue: aut nulla iusta causa interueniente, & ordinandus repellitur, & iam ordinatus deiicitur. 55. d. c. qui partem, & c. si quis à medicis, & 33. di. c. maritum. Aut iusta causa interueniente, & tunc non prohibetur ab ordine, puta quia timore lepræ, aut aliqua consimili causa, vt in c. ex parte M. nisi generet deformitatem, quia tunc in omni casu repellitur, argu. 55. d. c. lator, & c. si euangelica, & c. exposuisti, de cor. vi. Si casu, in magnis membris, repellitur & deiicitur, si deformitatē generet, vt in d. c. si euangelica. In paruis verò membris non impeditur, si deformitas modica sit, & sine culpa sua acciderit, vt in d. c. fin. de cor. vi. Si cum culpa sua in talem modicam deformitatem incidit, de misericordia toleratur, vt in c. 1. de cor. vi. Adde vltra glo. quòd si qui deformes nati sunt, vel inuiti mutilati, aut casu fortuito, cum dabant operam rei licitæ, si non est tanta deformitas, quod scandalum esse possit, vel inhabilem reddere ad ecclesiasticum ministerium exequēdum, de misericordia toleratur. 55. d. c. si quis absciderit, & c. eunuchus, & c. si quis pro ægritudine, & c. præcepta; & extra, eodem titulo, c. significauit, cum aliis capitulis superius allegatis. & dicit Innocentius, quod si etiam ex culpa sua incidisset in modicam deformitatem, ex misericordia toleratur in susceptis. s. ex dispensatione episcopi, vt in c. 1. eo. tit. Hostiensis tamen in d. c. 1. in glo. vltima, in fine dicit, quòd talis dispensatio nō per Episcopum, sed per Papam fieri debet, 50. dist. c. non confidat, quod securius est. Toleratur etiam claudus, nisi talis sit q̄ sine baculo ad altare stare non possit, 45. d. c. disciplina, & de consecratione, dist. 1. c. nullus episcopus, aut presbyter. De cæco autem, vel habente in oculo maculam, episcoporum arbitrio relinquitur terminandum, quanta sit macula vel defectus, vt si magna est macula, non admittatur: si parua ita q̄ possit sine scandalo ministrare toleretur, vt in c. cum de tua, ad finem, extra eo. tit. Ad quod faciunt nota. in c. de causis, extra de officio deleg. & ff. de iure delib.

l. 1. §. 1. De lunaticis autem & caducis, durante defectu non admittũtur, etsi fuerint promoti, omnino cessare debent ab officio missæ, nisi essent totaliter liberati. 7. q. 2. c. in literis. vel nisi cadens haberet iuxta se aliquem Sacerdotem, qui eius posset supplere defectũ. 7. q. 1. c. illud. Quanto autem tempore possit præsumi, an & qualiter sint liberati, dicunt aliqui quòd per annum, arg. 35. d. c. communiter. Alii dicunt, quòd per triginta dies. 7. q. 2. §. fin. Sanius tamen est iudicis arbitrio relaxare, argumento notatorum in d. c. q. de causis de offi. del. Ex his igitur perpendendum, quanta diligentia curare debent Sacerdotes, vt sint immunes à maculis spiritualibus, & carnalibus contubernijs, cum tanta prouidentia sit agendum circa maculas corporales. Neque credant clerici excusari, si non castè vixerint à pœnis impositis fornicariis, propter extrauagantem Martini Papæ V. cum nullam relaxationem faciat clero, sed solummodò prouideat circa euitationem talium suspensorũ, &c. & prædicta sufficiant pro prima percussione.

Secundò dicebam clericorum extellius percuti per interdictionem: Vt quia interdicitur terra, vel aliqua ecclesia, vel omnes ecclesiæ, extra de ver. sig. c. cum in partibus. vel quia ex iusta causa cessatur à diuinis, vt in c. quamuis, & in c. si Canonici de off. or. lib. 6. & tractat Innocentius in c. dilectis filiis, decano, &c. extra de appellationibus, & de materia satis tractatur in c. cum medicinalis, & in c. alma mater, de sen. exco. lib. 6. Vbi sciendum, quòd aliquando persona suspenditur ab officio, aliquãdo à beneficio, & aliquãdo ab vtroque. 2. q. 5. c. presbiter, extra de purgatione canonica c. inter sollicitudinem. quãdoque persona nominatim interdicitur, extra de priuilegiis c. cum & plantare, §. excommunicatus, &c. vt priuilegia, & extra de præben. c. in Lateranensi, & extra de cle. excommunicato, in c. proposuit, & in cle. 1. de vita & hone. cle. & in clemen. 1. de sepul. & talis interdictio, nihil est aliud, quam separatio à certis sacramentis, & omnibus diuinis officiis, & ecclesiastica sepultura, vt extra de sponsalibus, c. non est vobis, & de pœnitent. & re. c. quod in te. & extra de his quæ fiunt à maiori parte capituli, c. quæ sunt, & extra de off. dele. c. sanè. Tẽpore aũt generalis interdicti licet clericis singulis diebus in ecclesiis & mo. missas celebrare, & alia diuina officia submissa voce persoluere, ianuis tamen clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, campanis etiam non pulsatis, ita tamen quod nullos alios, etiam si aliunde veniãt,

admittere

admittere debeant, nisi speciale priuilegium obtinuerint, de priuil. c. licet, lib. 6. Ita quòd tam canonici quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ tribuuntur illis, qui intersunt horis canonicis, si non venerint, admittant eas sicut interdicto per derent nō extante, si diuinis officiis non adessent. In festiuitatibus verò Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ, campanæ pulsentur, & ianuis apertis alta voce diuina officia celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiam dictarum solennitatum, & vt ipsi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum facilius inclinentur, præfatis diebus participatio permittitur diuinorum, sed sic tamen quòd illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent, prædicta continentur expressè in dicto c. alma mater. Potest etiam tempore generalis interdicti confirmatio ministrari, vt in c. quoniam, de sent. excom. lib. 6. Possunt etiam interdicti tempore ministrari aliqua ecclesiastica sacramenta, sed non omnia, extra de sen. excom. c. responso. Vnde possunt conferri baptismus, & confirmatio non solùm paruulorum, vt in dicto capit. responso, & in dicto capit. quoniam. Potest etiam exhiberi absolutionis beneficium pœnitentibus nedum in mortis articulo, sed etiam in plena sanitate constitutis, dum tamen excommunicati non fuerint, qui non possunt admitti, nisi in mortis articulo, vel nisi tales essent, quorum culpa, vel dolo sententia interdicti lata foret: vel qui præbuerunt consilium, auxilium, vel fauorem, si non prius satisfecerint, vel de satisfaciendo præstiterint idoneam cautionem, aut si hoc non possint, iuramentum, quòd cum poterunt satisfaciant, & ad satisfactionem faciendam per illos, qui tenentur dabūt consilium, & auxilium, & ad id posse tenus laborabūt, nec tamen propter aliquod prædictorum fieri debet relaxatio interdicti, vt in dicto c. alma mater. Potest etiam decedentibus eucharistia ministrari, vt in d. c. quòd in te. Negatur extrema vnctio, vt ibidem. Negatur promotio laicorum loci interdicti ad ordines, conceditur tamen clericis non interdictis. Possunt etiam secundum Innocentiū tempore interdicti cōtrahi matrimonia, cum etiam apud infideles licitè contrahātur, licèt ab ecclesia infidelium matrimonia non sint rata, 26. dist. c. deinde. 28. q. 1. §. itē illud, extra de diuor. cap. quanto, & c. gaudemus. non debet tamē nuptialis benedictio fieri tempore

pore interdicti, vt dicit Hostiensis in summa, de qua benedictione tractatur. 23. dist. c. fina. & extra de secundis nupt. c. 1. & c. vir. & 35. quæst. 3. cap. nulli. & 32. quæst. secunda, §. 1. & 30. quæst. 5. cap. 1. & cap. sponsus. Denegatur etiam laicis tempore interdicti ecclesiastica sepultura, & si pęnitētiā acceperint morientes de vniuersitate interdicta, quia & tales interdicti sunt, & si non peccauerint in Deo, propter quod positum est interdictum. extra de pœni. & remis. c. quod in te. 27. q. 4. c. miror. 24. q. 3. c. si habes. Sed illi, qui inter interdictos excommunicantur, etiam si ab ipsa excommunicatione absoluantur, remanent adhuc tamen interdicti, donec soluatur interdictum, si tamen in morientibus apparuerint signa pœnitentiæ, & postea fuerit solutum interdictum, tūc talium corpora erunt ad ecclesiam, vel sacrum cimiterium transferenda, arg. extra de sen. excom. c. cum illorum. Et si apud ecclesiam, stante adhuc interdicto, sepulti fuerint, non erūt post modum exhumandi, argumento notatorum in c. sacris. extra de sep. & pro talibus pęnitentibus interdictis licet mortuaria recipere, & orare. 13. q. 3. c. hoc quicunque. Si autem impęnitentes decesserint, non est pro eis orandum, nec mortuaria recipi debēt. 88. dist. c. fi. Clericis autem, qui non sunt in tali generali interdicto conclusi, non negatur ecclesiastica sepultura, campanis tamen non pulsatis, & omni solennitate cessante, vt in d. c. quod in te. & sic intelligitur verbum ibi positum, cum silentio. Scienter autem aliter celebrantes in loco interdicto, vndecunque sint & venerint, suspensionem & irregularitatem incurrunt. extra de cle. excom. ministrante. c. postulastis. §. vltimo. vbi etiam habetur, quòd talis est à beneficio remouendus. faciunt notata, extra de elec. c. cum inter. & in c. is qui, de sen. excommu. lib. 6. similiter, irregularis efficitur ministrans in ordine non suscepto, vt in c. 2. extra de cle. non ordin. ministrante, nec suscepto. vnde clerici, qui exercēt officium illius ordinis, quem non habent, sunt deponendi, vel perpetuò suspendēdi ab ordine, quem habebant, nisi postquàm iuxta prouisionem episcopi biennio, vel triennio suspensi fuerint, misericorditer tolerentur, nunquàm tamen vlterius poterunt ad maiores ordines promoueri, vt in c. 1. & 2. eo. tit. & arg. 11. q. 3. c. priuilegium. & 25. q. 2. cap. sic decet. neq. cum tali potest dispensari, quod ascendat ad vlteriores ordines, nisi per Papam, secūdum Raymundum, Gof. & Vin. Host. tamē in summa tenuit, quòd episcopus potest dispensare, sed in glo. varia-

uit

nit. Innocentius autem in c. dilectus. extra de temporibus ordinationum, tenet quod episcopus potest dispensare, & hoc etiam tenet gl. in d. c. 2. facit quod habetur in c. nuper, extra de sent. excom. quia Papa sibi specialiter non reseruat, tutius tamen est à Papa dispensationem habere. salubrius autem sibi absque dubio prouidebit, si ad regularem vitam se duxerit transferendum, dicit tex. in d. c. 2. in fi. quæ sunt satis notanda, & attendenda curatis, ne in missis solennibus faciant clericos in minoribus constitutos, cum apparatu subdiaconi epistolas decantare, & sic ministrare in ordine non suscepto, quia talis efficeretur irregularis, vt supra. faciunt et ad prædicta quæ habentur. 23. dist. c. subdiaconus. 74. dist. c. si qui clerici. sed si sine solennitate in missa priuata, & sine apparatu legat epistolam, vbi sic est de consuetudine, vel si in matutinis legat lectionem vel cantet responsorium, non efficitur irregularis, vt patet per notata in c. vt quisquis, extra de vita & hone. cle. & 11. q. 3. c. siquis episcopus in concilio. Sed vbi nec ex consuetudine tolerantur, etiam sine solennitate in ordine non habito ministrantes, efficiuntur irregulares, vt in d. c. si quis episcopus, & per Innocentium vbi supra, & sic pertranseat secunda percussio.

Tertiò dicebam, percuti clericorum excessus per excommunicationem. Vbi sciendum quòd excommunicationum aliæ sunt à iure, aliæ à Iudice. Quæ sunt à iure, aliæ sunt reseruatæ Papæ, siue sedi Apostolicæ: Aliæ sunt concessæ ordinarijs siue inferioribus prælaturis. Papæ autem, vel Apostolicæ sedi reseruantur omnes infrascriptæ, videlicet.

Primò in Decretis 17. q. 4. c. si quis suadente diabolo, excommunicantur ipso facto omnes, qui manus in clericos iniecerint violentas, nec possunt absolui præter quàm in mortis articulo, nisi auctoritate sedis Apostolicæ. Excipiuntur casus, quos infra ponemus inter excommunicationes episcopis relaxatas. Et notandum, quòd licèt religiosi & clerici communiter viuentes à suis superioribus possint absolui: attamen de enormibus, vt de morte, vel mutilatione, sanguinis effusione, vel iniectione manuum in prælatum, solus Papa absoluit, vt in c. cum illorum, extra de sent. excom. & in c. religioso. eo. tit. lib. 6. & excommunicati sunt clericos detinentes vel iniuriosè capientes, etiam si per vestes, vel per equum, aut similia detinentur.

Secundò in Decretalibus, si quis incendit vel frangit ecclesiam

ſeu locum religioſum vel cemiterium, vel quancunque aliam rē, etiam prophanam, vt domum, vineam, vel ſegetem, & ſimilia, poſt denunciationem de eo factam ab epiſcopo, ſolus Papa abſoluit, vt in c. conqueſti, & in c. tua, extra de ſent. excō. Nam & tales de iure ciuili capite puniuntur, vt in l. capitalium, §. nonnunquam, ff. de pœnis, & ff. de incendio ruina & naufragio. l. qui ædes, vbi dicit textus, incendiarius incendio detur. ad quod accedit 23. q. vltima, c. peſſimam.

Tertiò, ſiquis excommunicatus fuerit nominatim à Papa cum ſuis complicibus, participibus, auxiliantibus & fauentibus in crimine, vel obſequentibus & obedientibus, ſicut de Federico Imperatore depoſito patet in c. ſignificauit, & in c. ſi concubinæ, extra de ſent. excommu.

Quartò, ſi quis falſificauit literas Apoſtolicas, vel falſificatis ſciēter vſus fuerit, vt in c. ad falſariorum, & in c. dura, extra de crimine falſi.

Primus in Sexto ſunt hi, videlicet primus eſt de electoribus Senatorum ſeu aliorum rectorum Vrbis Romæ abſq; licentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, vt in cap. fundamenta. §. vt ergo, de elec. lib. 6.

Secundus eſt de electis aſſumptis vel nominatis ad regimen antedictum, ſi prædictæ electioni conſenſerint abſque licentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, vt in prædicto c. & §.

Tertius eſt de obedientibus talibus rectoribus ſic intruſis, vt ibidem.

Quartus eſt de dantibus epiſcopis electoribus, aut huiuſmodi electoribus auxilium, conſiliū vel fauorē in prædictis, vel circa prædicta publicè vel occultè, vt ibidem. Et nota ꝙ in prædicta conſtitutione prohibetur ne quis Imperator, Rex, aut Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel quiuis alterius notabilis pēminentiæ, potentiæ ſeu pręſtantis excellentiæ, vel dignitatis exiſtat, frater filius, vel nepos eorum, ad tempus, vel in perpetuum, ſeu quiuis alius vltra annale ſpatium eligatur, &c. & violatores præmiſſorum ab excommunicatione prędicta abſolui nequeunt, niſi per Papam, vel de eius licentia ſpeciali, vt in prædicto c. fundamenta §. contemptores. Vnde iſti caſus huiuſmodi electionis computandi ſunt inter caſus ſedi Apoſtolicæ reſeruatos.

Quintus, ſiquis inſecutus fuerit aliquem Cardinalem ſanctæ Rom. Eccl. ex quo multæ graues pœnæ imponuntur, à nullo præ-

ter

ter Apostolicæ sedis auctoritatem potest absolui, vt in c. fęlicis. de pœn. lib. 6.

Sextus, siquis dederit licentiam grauandi, vel per se ipsum grauauerit motu proprio, vel qui tali licentia vsus fuerit grauando aliquem iudicem ecclesiasticum, vel sibi coniunctum quomodocunque in personis, vel rebus, vel proferentes, vel obseruantes, vel eos pro quibus lata fuerit sententia excom. suspensionis, vel interdicti, vel eos qui nolunt communicare cum talibus excommunicatis, nisi licentiam ipsam re integra renocent, vel ablata restituant, vel de grauamine satisfaciant, ipso facto sententiam excom. incurrunt. In qua si per duos menses animo permanserint indurato, non nisi auctoritate sedis Apostolicę possunt absolui, vt in c. quicunque. de sent. excom. lib. 6.

Septimus, quicunque incidit, exenterat, demembrat, vel decoquit corpus alicuius defuncti causa transferendi ad quamlibet sepulturam, non potest absolui sine licentia sedis Apostolicæ, quo etiam vinculo sunt ligati mandantes, consulentes, & his similes, & tale corpus carere debet ecclesiastica sepultura, vt in extrauaganti Bonifacii VIII. quæ incipit, detestandæ feritatis abusus.

Octauus in Clem. siquis inquisitor hæreticæ prauitatis, vel ordinarius omiserit procedere contra hæreticos adhærentes, credentes, defensores, receptatores, complices vel fautores hæreticorum, odio, amore, gratia, siue lucro, aut si alicui imponeret crimen hæresis, vel quod sibi impedimentum fecerit in officio inquisitionis hęreticæ prauitatis cuiquam imposuerit animo deprauato, excommunicatus est, nec præter Apostolicæ sedis licentiam potest absolui, vt in c. cupientes. de pęnis, in cle.

Nonus, siquis religiosus præsumpserit ministrare eucharistiã, extremam unctionem, vel solennizationem matrimoniorum sine speciali licentia parochialis, vel si præsumpserit absoluere excommunicatos à canone, vel ab homine, siue per statuta prouincialia vel sinodalia in casibus non concessis, vel si absolueret à culpa & pœna, excommunicatus est, & sine auctoritate sedis Apostolicæ, non potest absolui, vt in c. religiosi, de priuil. in Clem.

Decimus, siquis religiosus, vel Clericus secularis voto, iuramento, vel qualibet promissione induceret aliquem ad eligendam sepulturam in sua ecclesia vel electã non immutandam, excommunicatus est, & præter Apostolicæ sedis auctoritatem absolui non

f 2 potest,

potest, vt in cap. cupientes. de pęn. in Clem.

Vndecimus, si q̃s p̃secutionẽ fecerit alicui episcopo, vt si temere vel iniuriosè percusserit, ceperit, vel bandiuerit, vel hoc fieri mandauerit, vel ab alio factum, ratum habuerit, vel socius fuerit facientis, aut consilium illis dederit, vel fauorem, vel scienter defensauerit facientem, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, & non potest absolui absque licentia sedis Apostolicæ, vt in c. si quis suadente diabolo. de pœnis, in Clem. vbi multæ, variæ, & graues imponuntur pęnæ contra delinquentes in aliquo prædictorũ, & interdicuntur aliquę ciuitates vltra illam, in qua talia crimina perpetrantur, & omnes Officiales ciuitatis eiusdem culpabiles in prædictis vel aliquo prædictorum quocunque nomine censeantur supradictam incurrunt excom. sententiam ipso facto.

Duodecimus, si quis cogit aliquem presbyterum celebrare in loco interdicto, vel ad audiendum vocat excommunicatos, vel interdictos, vel euocari facit, vel campanam pulsari facit, vel præcipit, vt tales moniti non exeant de ecclesiis, vel si ipsi interdicti, vel excommunicati moniti non exierint, & remanere præsumpserint in ecclesiis, ex quo diuina sint officia impedita, omnes tales excommunicati sunt, nec præter Apostolicæ sedis licentiam absoluitur, vt in c. grauis. de sen. excom. in Clem.

Decimustertius, si quis ferrum, equos, arma, lignamina, victualia, & alia quęcunque mercimonia, cum quibus Saraceni possint impugnare Christianos, in Alexãdriam, vel alia loca Saracenorum terræ Aegipti deferre vel mittere seu de suis portubus, vt eis deferãtur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis auxilium vel fauorem præstare præsumpserit, ipso facto sententiam excommu. incurrit, & si capiatur fiat seruus capientis. extra de Iudæis. c. ita quorundam. & c. ad liberandum. & in quadam extrauagãti Nicolai IIII. quæ incipit, olim tamen in generali. in qua etiam addidit & simile statuit de omnibus terris Soldano subiectis, nec tales excõmunicati possunt absolui nisi tantùm de bonis propriis in dictæ terræ sanctæ subsidium conuertendum exoluerint, quantum ad partes prædictas detulerunt vel miserunt, aut deferri vel de ipsorum portubus deferendum eis extrahi permiserunt, & præter prædictas pœnas perpetuò sunt infames, & intestabiles quoquo modo, ita quòd nec testari valeant, nec aliquid ex alieno percipere testamento, nec ab intestato, nec ex testamento succedere, nec admitti

ad

ad officia publica ministranda., & omnes actus legitimi sunt eis penitus interdicti, & postquam de hoc constiterit debent publicè denunciari & omnia eorum bona ad fiscum deuolui. & licèt prædicta constitutio Nicolai IIII. Videretur reuocata per procemium sexti libri, attamen Bonifatius VIII. infra annũ post publicationem sexti libri innouauit per quandam suam extrauagantem, quæ incipit, Contra illos. & postmodum Clemens V. non solùm innouauit & confirmauit per quandam suam extrauagantem, quę incipit, multa mentis, sed etiam sibi & Apostolicæ sedi absolutionẽ excommunicationis eiusdem, pręterquam in mortis articulo reseruauit, quod etiam confirmatur & ampliatur in constitutione annua, &c.

Sunt etiam multi casus excommunicationum, quarum absolutio sedi apostolicę reseruatur in constitutione annua in die Iouis sancta, continuatis temporibus promulgata vbicunque residet Romana curia, quorum primus est de hęreticis quocunque nomine censeantur, & de fautoribus, receptatoribus & defensoribus eorundem.

Secundus est de piratis, cursaris, latrunculis maris, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus eorundem.

Tertius est de imponentibus in suis terris noua pedagia auctoritate propria.

Quartus est de falsificantibus nedum bullas vel literas Apostolicas, sed etiam supplicationes, gratiam seu iustitiam continentes per summum Pontificem vel vicecancellarium seu gerentes vices, aut officium vicecancellarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ de mandato eiusdem summi Pontificis signatas, aut sub nomine Papæ vel vicecancellarii, aut regentes officium prædictum signantibus vel emendantibus supplicationes aliquas postquam signatæ fuerint falso modo, de quo notant Doc. in c. ex literis. de fide instrum.

Quintus est de impedientibus seu inuadentibus victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria, adducentes, vel ne ad curiam ipsam adducantur, vel deferantur impedientibus vel turbãtibus, & qui talia faciunt, vel defendunt, facientes, cuiuscumque fuerint ordinis, præeminentiæ, status & dignitatis, etiam si pontificali, regali, reginali, vel quauis alia ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate.

Sextus est de capientibus temerariè, & iniquè, vel spoliantibus

&

& detinentibus, verberantibus, mutilantibus, vel interficientibus, vel talia fieri mandantibus contra quoscumque ad Sedem Apostolicam venientes, vel recedentes etiam ab eadem.

Septimus est de illis, qui per se, vel per alias quascumque personas ecclesiasticas vel seculares ad Romanam Curiam super earum causis, & negotiis recurrentes, illaque in eadem Curia prosequentes, aut procuratores, negotiorum gestores, aduocatos vel promotores ipsorum, vel etiam auditores, seu Iudices super dictis causis, vel negotiis deputatos occasione causarum, seu negotiorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, aut bonis spoliant, cuiuscunq; præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status fuerint, ecclesiastici vel secularis.

Octauus est de mutilantibus, vulnerantibus, interficientibus, capientibus, detinentibus, vel deprædantibus Romipetas & peregrinos ad sacram vrbem. s. Romanam, causa deuotionis & peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa, & in his dantibus auxilium, consilium vel fauorem, quorum etiam bona sunt perpetuò confiscata.

Nonus est de inuadentibus hostiliter, vel occupantibus aut detinentibus quocunque titulo vel colore de præterito, præsenti vel futuro, almam Vrbem, regna Siciliæ Triuariæ, insulas Sardiniæ, Corsicæ, terram citra Pharũ, Patrimonium beati Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, vel quamcunque aliam terram, vel loca, seu iura ad Romanam Ecclesiam pertinentia, & de adhærentibus & fautoribus, & defensoribus eorundem, seu in his dantibus eisdem auxilium, consilium vel fauorem, quacunque præfulgeant dignitate, non obstantibus quibuscunque.

Decimus est de simoniacis in ordine vel beneficio dantibus, vel recipientibus occultè, vel manifestè, cuiuscunque status, vel conditionis existant, quacunque ecclesiastica, vel sæculari præfulgeant dignitate, vt in extrauaganti Martini Papæ V. quæ incipit, Damnabile scelus. & in extrauagãti Eugenii Papæ IIII. quæ ĩcipit, cũ detestabile scelus, in quibus præter excommunicationem reseruatã, multas alias graues pœnas imponunt. & Bonifacius VIII. in quadam sua extrauaganti excommunicauit omnes, qui ex pacto, vel promissione occulta vel manifesta, aliquid etiam per eum recipere ꝓ aliqua iustitia vel gratia ꝓ se, vel ꝓ alio ĩ causis iudiciariis seu aliis pro literis, ab Apostolica sede obtinendis, vel scienter vtentes

literis

literis taliter obtentis, siue gratiis, & absolutio reseruatur Papæ.

Vndecimus est de euntibus ad terram Sanctam, etiam causa deuotionis, seu ex voto sine licentia sedis Apostolicæ, vt patet in constitutione summæ pœnitentiariæ.

Duodecimus est de quibuscunque professis aliquam religionem de ordinibus mendicantium, si transeunt ad aliquem ordinem monachalem, excepto ordine Chartusiensium, & simile de recipientibus transeuntem, vt patet in constitutione Constantiensi.

Tertiusdecimus est de quibuscunque mandantibus, auxiliantibus, consulentibus, fauentibus, consentientibus, vel participantibus cum aliquo prædictorum in quocunque de casibus supradictis, quia participans in crimine criminoso incidit in eandem sententiam, vt in c. nuper, & in c. si concubinæ, & in c. significauit. cũ similibus, extra de sen. excom. & in c. sicut dignum. & in cap. ad audientiam. extra de homicidio. & 11. q. 3. c. qui consentit. cum simi lib. Et notandum, quòd in omnibus conceditur absolutio in mortis articulo, sed qui superuixerint nisi quàm citius possint se repræsentent, reincidunt in eãdem, & sic de quocunque alio temporali impedimento, vt in c. eos qui, de sen. excom. lib. 6. & in cap. si quis suadente diab. de pœnis, in Cle. cum similib.

Excommunicationes autem, quarum absolutio conceditur episcopis siue inferioribus prælatis, sunt infrascriptæ, videlicet. Primò quantum ad percussionem clericorum pro quodam memoriæ artificialis ingenio ponuntur versus, quos collegit Hostiẽsis in c. cum illorum. extra de sen. excom. qui sunt tales, videlicet.

Absoluit Papa solus clericum ferientem.
Decem & septem tamen ex hoc excipe casus,
Regula, mors, sexus, hostis, puer, officialis,
Deliciosus, Inopsq; senex, egerque, sodalis,
Ianitor, astrictus, dubius, commune, leuis ictus, Debilis, &c.
Absolui tamen sine summa sede merentur
Atroces verò soli Papæ reseruantur.

Prædictorum trium versuum post duos primos talis est declaratio, quòd pro quolibet verbo sumitur vnus casus episcopo reseruatus, vel pari siue maiori, quo ad auctoritatem huiusmodi iam concessus.

Primus est in verbo regula, in quo concluditur quod si regularis uerberat regularem, licèt ipso facto sententiam excom. incurrat,

rat, potest tamen per suum abbatem, vel suum parem prælatum ab solutionis beneficium obtinere, & si discretio abbatis, vel per consequens sui prælati, ad eius siue eorum correctionem non sufficeret, est diœcesani episcopi prouidentia adhibenda, vt in cap. monachi. extra de sent. excom. veruntamen si percussio enormis interuenerit cum morte, vel mutilatione mēbri, vel sanguinis effusione, vel iniectione manuum in prælatum, percutientes taliter pro absolutionis beneficio sunt ad Sedē Apostolicam destinandi, vt in c. cum illorum, extra de sen. excomm. Et sic in hac specie includuntur quàm plures casus, in quibus delinquentes citra sedem Apostolicam absoluuntur.

Primus est de religiosis eiusdem claustri, qui se inuicem percusserint, quia ab eorum prælatis absolui possunt, nisi excessus ipsorum fuerit difficilis & enormis, vt supra diximus per dictum c. cum illorum.

Secundus est de claustralibus diuersorum claustrorum, quorum delinquens per abbatem proprium, & eius qui passus est iniuriam absoluetur, vt in d. c. cum illorum, & ibi per Hostiensem. & argum. extra de officio ordinarii. c. fi.

Tertius est de religioso percutiente clericum sæcularem, qui ab Episcopo absoluetur, vt in c. religioso, de sen. excomm. lib. 6. & intellige per Episcopum illius clerici percussi, si idem est Episcopus clerici percussi, & loci vbi commissum est maleficium, aliàs absoluetur per Episcopum, in cuius territorio clericum vulnerauit, per prædictam rationem, scilicet ne talis religiosus materiam habeat euagandi, vt in dic. c. religioso. & in d. c. cum illorum. & etiā, quia ratione delicti efficitur quis de foro iudicis, in cuius territorio cōmissum est delictum, ut in c. fi. extra de foro competenti. & in c. 1. extra de raptoribus. & in auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oportet.

Quartus est de nouitio, siue percutiente, siue percusso, quia poterit eodem modo quo supra, fieri absolutio prædictorum, vt in dicto c. religioso, & in dicto c. cum illorum, & in d. c. monachi.

Quintus est de nouitio, qui in sæculo sententiam excomm. incurrerat, nam ad religionem veniens potest à prælato illius religionis absolui in casibus supradictis, vt in d. c. cum illorum. Aduertendum est tamen, quòd si non perseuerauerit in religione, ipso iure in tali absolutione intelligitur inesse conditio, quòd in eandem

excom-

excommu.sententiam retrudatur: cautius est tamen aduisari per absoluentem, vt dicit Hostiensis in d.c.cum illorum.

Sextus casus est, quod si regulares non habent prælatū, ad quē possint recurrere, vt puta quia defunctus est, vel quia excommunicatus est, vel quia non Sacerdos, & sic de similib. siue religiosi sint exempti, siue non, siue viri, siue mulieres, ad diœcesanum recurrere debent in casibus supradictis pro absolutionis beneficio reportando, argum. optimum in d.c.religioso.de sen.excom.lib.6.et not. Host. Vin.& Innoc.in d.c.monachi.

Septimus casus est de monialibus, quæ se inuicem percuterent: possunt enim absolui ab episcopo, in cui⁹ diœcesi monasteria sunt fundata, vt in c.de monialibus, extra de sen.excom. idem est de quocunque prælato habente similem auctoritatem, per arg. a simili, vt in d.c.cum illorum.

Octauus est etiam de monialibus percutientibus suos conuersos, vel conuersas, vt in d.c.de monialibus.

Nonus est de monialibus percutientibus clericos, vt ibidem.

Decimus est de monialibus percutientibus monachos vel fratres, capellanos eiusdem monasterii, argum.in d.c.de monialibus. Et notandum, quòd prædicta locum habent tam in exemptis monialibus quàm in non exemptis, & tam in professis quàm in nouitiis, vel non professis, argum.in c.ad abolendam, in fi. extra de hæreticis, & in c.irrefragabili, §.retineri.extra de officio ordinarii. qđ intelligit glo.si episcopus absoluit tanquam delegatus Papæ, vigore dictæ Decretalis, de monialibus. si autem velles eas absoluere eo iure, quo absoluere potest alias mulieres, vt in c.mulieres.extra de sen.excommu.tunc non tanquam delegatus absolueret, sed tanquam ordinarius. Et si monasteria essent in diuersis episcopatibus deberent tales episcopi inuicem conuenire, & quilibet absoluere, vel alter vicem suam alteri delegare, quod congruentius est, argumento in d.c.cum illorum.de sen. excom.& in d.c.fi.de off. or. & no.glo.& Inno.in d.c.de monialibus.

Vndecimus est de hospitalarijs sancti Ioannis Hierosolimitani quibus conceditur quòd in omnibus casibus, in quibus possunt absoluere prælati aliarum religionum circa iniectionem manuum in clericos violentam, eorum prior qui presbyter esse debet, absoluere possit eos, vt in c.canonica, extra de sen.excom. quòd si talis prior non esset Sacerdos, auctoritatem huiusmodi non haberet,

quia, vt dicit glo. ibidem, laicis, licet religiosis, hoc officium non committitur, sicut nec officium prædicandi, vt in c. cum ex iniuncto, extra de hæreticis. Nam & claues Ecclesiæ non laicis, sed presbyteris committuntur. 24. q. 1. c. quicunq;. & 21. d. c. in nouo testamento. & 96. d. c. bene quidem.

Duodecimus est de conuersis quarumcunque religionum, licet non clericis, vt in casibus supradictis, absolui possint à prælatis illarum religionum, vel ab episcopo, cui subiiciuntur, argum. in d. c. cum illorum. Nam & tales conuersi priuilegiati sunt, sicut clerici & ecclesiasticæ personæ, ita quòd percutientes eos incidunt in canonem latæ sententiæ, vt in c. non dubium, & in c. Parochianos, & in c. ex tenore, extra de sen. excommu.

Tertiusdecimus est de conuersis sæcularium ecclesiarum, qui se suaque diuino obsequio tradiderunt, cum iam sint factæ ecclesiasticæ personæ, vt dicit glo. in d. c. non dubium, Ad quod facit 17. q. 4. c. quisquis. & 12. q. 1. c. duo sunt. vbi fit mentio de clericis & conuersis indistinctè. de quo passu prolixius tractaui in repetitione c. omnis vtriusq; sexus. vers. si quis autem alieno sacerdoti, inter casus episcopis reseruatos. vers. Tertiusdecimus est de conuersis, &c.

Quartusdecimus est de fratribus, & sororibus tertii ordinis sancti Fran. qui fratres de pœnitentia nuncupantur in rubrica eiusdē tradita & confirmata per Nicolaum Papam IIII. in qua traditur forma professionis eorum, ita quod habitum mutant, & statum, nec tamen eximuntur a iurisdictione diœcesanorum, ergo à prædictis diœcesanis in casibus ante dictis possunt absolui, & plenè tractaui per multa argumenta in prædicto vers. si quis autem. quanquam Ioannes An. in c. cum ex eo, de sent. excommu. in cle. contrariū asserere videatur. Sed illustrissimus Doctor meus, Dominus Petrus de Vbaldis de Perusio, germanus Illustrissimi & famosissimi Doctoris Domini Baldi, nec non & Domini Angeli de Perusio, tenet quod supra dixi, quem omnes sui Discipuli communiter imitantur, & isti quatuordecim casus transeunt cum primo verbo primi versus.

Secundum verbum dicitur mors, hoc est quia in articulo mortis absolui potest quilibet clericorum percussor, vt in d. c. si quis suadente. 17. q. 4. Est tamen iniungendum eidem per suum Cōfessorem, vt si euaserit à periculo mortis se debeat sedi apostolicæ presentare,

sentare, vel eiusdem sedis auctoritatem habenti, mandatum eiusdem pro absolutionis beneficio recepturus. extra de sen. excom. c. a nobis. 2. & idem in aliis casibus sequentibus, impedimento cessante: aliter si cessante impedimento non se præsentant, reincidũt in eandem sententiam, vt in c. eos qui. de sen. excommu. lib. 6. Simili quoque modo reincidunt absoluti à sede Apostolica vel Legatis quibus iniungitur vt ordinario vel alteri se præsentent pro pœnitentia, & quod iniuriatis satisfaciant competenter, nisi hoc faciãt quam citius commodè poterunt, vt in d. c. eos qui, de quo etiam agitur in c. non dubium. eod. tit.

Tertium verbum est, sexus. hoc est, quia mulieres clericos percutientes indistinctè possunt absolui ab ordinariis eorundem, vt in c. mulieres. extra de sen. excom.

Quartum verbum est, hostis, quia ratione inimicitiarum clericos percutientes absolui possunt a suis ordinariis, vt in c. de cætero. extra de sen. excom. debet tamen sibi iniungi, quod inimicitiis cessantibus se præsentẽt pro integro absolutionis beneficio obtinẽdo, vt in d. c. eos qui. de sen. excom. lib. 6.

Quintum verbum est, puer. Hoc est, quia pueri infra annos pubertatis. s. inf. quatuordecim annos, si clericos percusserint, postquam sunt doli capaces, quanquam sententiam excommunicationis incurrant, possunt tamẽ absolui a suis ordinariis, etiam si post pubertatis annos absolui postulãt, vt in c. 1. extra de sent. excom. & in c. fi. eo. tit. Attendẽdum est tamen, quod si ante quàm sint doli capaces, vel non animo iniuriandi, aut vindicandi percusserint, non incidunt: si verò post pubertatem percusserint, vt in quintodecimo, vel sextodecimo anno, & supra animo iniuriandi vel vlciscẽdi, si adhuc debiles sunt corpore, vel discretionis patiuntur defectum, ab episcopo possunt absolui cum iuramento, & mandato se præsentandi, impedimento cessante, vt in d. c. eos qui. de sen. excom. lib. 6. & in d. c. fi. extra de sen. excom.

Sextum verbum est, officialis. Hoc est si quis officialis turbam arcendo irruentem in Dominum suum, vt puta Papam, Legatum, Imperatorem, vel Regem, aut alium Dominum, ad quem turbæ concurrant. Nam tunc si officialis deputatus ad turbas arcendas ne Dominum opprimant, vel offendant, si clericum lædat non ex deliberatione vel animo iniurandi, sed ex quodam quasi fortuito casu, non est ad sedem apostolicam destinandus, sed ab ordinario

potest absolui, vt in c. 3. §. 1. extra de sen. excom. nam voluntas & propositum distinguunt maleficia, vt in c. cum voluntate. extra de sen. excom. & in l. qui iniuriæ. in princ. ff. de fur. Ad cor enim & spontaneas voluntates respicit Deus q̃ magis, ad actus. 15. q. 1. c. 1. & 14 q. 5. c. si quid. & dato quòd aliqualis culpa interuenerit officialis prædicti, nihilominus a diœcesano potest absolui, vt in dicto c. 3. §. 1.

Sequitur secundus versus, cuius primum verbum est, deliciosus. vbi includitur quòd si quis delicatæ complexionis, in tantum quod laborem eundi ad apostolicam sedem nequeat substinere, clericum percusserit, vel manus in clericum iniecerit violentas, a diœcesano potest absolui ad cautelam cum impositione, quòd debeat mittere nũcium ad sedem Apostolicam, & eiusdem sedis parere mandatis, vt in c. mulieres. §. 1. extra de sen. excom. in arbitrio tamen discreti resistat episcopi discernere, an talis valeat substinere laborem, vt dicit glo. in d. c. §. 1. & argum. optimum. ff. de verb. obl. l. continuus. §. cum ita. & in c. de causis. extra de off. deleg. si verò periculum non timetur, consulendus est Papa prius quam absoluatur, iuxta communem determinationem glossę & Doctorum in d. c. mulieres. §. 4.

Secundum verbum secundi versus est inops. Hoc est, quòd si quis paupertate grauatus in tantum quod sumptus pro itinere nõ haberet, manus in clericum iniecerit violentas, à diœcesano potest absolui, cum hoc quòd si ad meliora facta peruenerit, ita quòd sumptus habere possit, ad sedem Apostolicam se debeat præsentare, vt in c. quod de his. & in c. quamuis. extra de sen. excom. & arg. extra de testib. c. si qui testium.

Tertium verbum secundi versus, est senex. hoc est, quia si quis vltra sexagesimum, vel septuagesimum annum ad arbitrium episcopi de grauedine senectutis & impotentia laborandi clericum percusserit, ab episcopo potest absolui, satisfactione exhibita, iuxta facultates his, quibus per eos constiterit iniurias irrogatas, vt in c. ea noscitur, extra de sen. excom.

Quartum verbum secundi versus, est æger. hoc est quòd si infirmus aliq̃s est illaqueatus cẽsura canonis antedicti pp violentã manuum iniectionẽ in clericũ, si infirmitas est ꝑpetua, indistinctè potest absolui ab episcopo: Si autem sit infirmitas temporalis absolui poterit ad cautelam cum promissione & iuramento quòd

cessante

cessante impedimento se debeat sedi Apostolicæ præsentare, vt in c. quod de his. & in cap. quamuis. & in cap. ea noscitur. extra de sen. sen. excommu.

Quintum verbum, est sodalis: Hoc est, quia ratione societatis percutiens socium clericum, absolui potest ab episcopo propter assiduam conuersationem, ex qua faciliter indignantur, & venientes ad verba procedunt ad illicita facta, vt in cap. cum illorum, eodem titu.

Sequitur tertius versus, cuius primum verbum est Ianitor, hoc est quia siquis ostiarius palatii alicuius Domini vel Potestatis, sub prætextu sui officii malignatus clericum læserit, ab episcopo suo potest absolui, nisi forte eundem clericum grauiter vulnerasset, vt in dicto cap. 3. in princ. de sent. excomm. & in cap. cum illorum, eod. titu.

Secundum verbum tertii versus est, Astrictus. s. vinculo patriæ, vel alienæ potestatis, vt quia non est sui iuris, sicut filiusfamilias, vel seruus alterius. Tales enim, si manus in clericum iniecerint violentas, ab episcopo possunt absolui, vt in dicto c. mulieres. glo. tamen ibi distinguit inter puberes & impuberes, vt puberes teneantur se præsentare Apostolicæ sedi: Impuberes autem ab episcopo possunt absolui, vt in cap. 1. & fin. extra de sen. excom. & supra diximus. De seruis autem sic determinatur, quod si sine culpa Dominorum manus in clericos iniecerit violentas, & absentia serui grauis esset Dominis & damnosa, ab episcopo possit absolui, alias sunt ad sedem Apostolicam destinandi, vt in cap. relatum. extra de sent. excom. cum sit Deo plusquam hominibus deferendum, dicit ibi textus, aliter dicitur ex verbis Apostolorum principis Petri, obedire oportet Deo magis, quam hominibus, Act. 5. ad quod 11. q. 3. c. quisquis metu. & extra de uoto & voti redem. c. ex multa. & 22. q. 1. c. 1. & c. 3.

Tertium verbum est dubius, hoc est, quia siquis dubius est an clericum percusserit, cum prius nescinerit ipsum esse clericum, & si sciuisset, minime percussisset. Vnde cum ad hoc voluntatem & propositum non habuerit, ab episcopo potest absolui, vt in prædicto c. cum voluntate. de sen. excom. & in c. cum desideres. §. secundæ quæstioni, eo. tit. & in c. si vero. 2. eo. tit.

Quartum verbum est commune, hoc est quia communiter viuentes sub eodem tecto, & in eadé domo, si se clerici percusserint

inuicem

inuicem præter sanguinis effusionem, mutilationem, mortem, vel manuum iniectionem in prælatum, ab episcopo possunt absolui, vt in c. quoniam, circa finem. extra de vita & ho. cle. & in c. quod de his. & in c. quamuis. & in c. cum illorum, extra de sen. excom. glos. tamẽ in d. c. quoniam, hoc intelligit de canonicis regularibus: sed pari ratione potest intelligi de aliis præsbiteris & clericis communiter viuentibus ad dispositionem episcopi, vt dicunt Doctores in d. c. quoniam. nam communiter intelligunt quod textus ille loquatur indistinctè de clericis secularibus, qui communiter viuunt de bonis ecclesiæ more canonicorum regularium, uel aliorũ religiosorum, ut tales gaudeant hoc priuilegio ratione communis conuersationis. Nam communio solet excitare discordiam. Præterea patet etiam alia ratione, quia Papa ibi vniuersis scribit episcopis. Patet & tertiò, quia non de regularibus, sed de aliis clericis loquitur ibi textus, cũ dicit, valeatis ponere numerum clericorum, & infra circa finem dicit, reconciliandi & pęnitentiam imponendi potestatem plenariam habeatis, nisi fortè atrocitas facti poenam grauiorem expectet. pro hoc etiam facit textus in c. ex tenore. extra de sen. excom. & hoc tenet etiam glo. Io. 15. q. 1. c. decimas. & 17. q. 4. c. nullus. Præterea canonici regulares amplius obtinent priuilegium, quia per suos superiores absolui possunt, vt in c. canonica. & in c. monachi. extra de sen. excom. & supra diximus. clerici autem communiter viuentes, solùm ab episcopis absoluuntur, vt in prædicto c. quoniam. quia episcopis committitur in suprascriptione Decretalis eiusdem.

Quintum verbum est leuis ictus, hoc est, quia si leuis est iniuria clericis irrogata etiam per quoslibet seculares, vt quia proiecta esset aqua in dorsum clerici, vel quia teneretur clericus per indumenta, vel quia teneretur equus per frenum vel aliter, supra quẽ considet clericus & similia, ita quod non enormem, sed modicam & leuem iniuriam irrogasset iniurians, ab episcopo valet absolutionis beneficium obtinere, vt in cap. peruenit. extra de sent. excommu. & ibi plenè per Ioan. And. & extra de præscrip. cap. fin. in glos. prima.

Sextum & vltimum verbum est debilis. hoc est, quia debiles seu valetudinarij, manus iniicientes in clericos violentas, ratione valetudinis vel debilitatis absolui possunt ab episcopis, vt in c. ea noscitur, extra de sen. excom. iniungi tamen debet eisdem, vt cessante im-

te impedimento sedi Apostolicæ se præsentent, mandatum eiusdē sedis humiliter accepturi, vt in prædicto c. quod de his. & in cap. quamuis. in fine, & cap. de cætero, eod. tit. aliàs reincideret in eandem excommu. sententiam, vt in prædicto cap. eos qui. de sent. excommu. lib. 6.

Patet igitur ex prædictis, quod nedum decem & septem, sed immo 30. iam sunt casus excepti à regula illius c. siquis suadente diabolo, 17. q. 4. & à versu dicente, Absoluit Papa solus clerum ferientem. Sed pter prædictos casus, adhuc etiam plures sunt circa percussiones clericorum, qui episcopis conceduntur, de quibus quinque continentur in c. si verò. §. 2. & 3. quod est c. 3. extra de sen. excom. Qui sunt isti, videlicet.

Primus est, si clericum vim sibi inferentem, vi quis repellat vel lædat, si incontinenti vim vi repellat. s. intelligendo quòd si cum moderamine inculpatæ tutelæ se defendat, excommunicatus non est, cum licitum sit se modestè defendere, extra. de homicid. c. significasti, vbi dicit textus, Quamuis vim vi repellere incontinēti omnes leges & omnia iura permittant. Et sequitur, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad assumendam vindictam, sed ad iniuriam propulsandam. Probatur etiam in dicto c. si verò, & in c. ex tenore, eodem tit. & ff. de iustitia & iure. l. vt vim. & ff. de vi & vi armata. l. 1. §. vim vi. & ff. ad leg. Aquiliam. l. scientiam. §. qui cum aliter. & C. vnde vi. l. 1. & 1. dist. c. ius naturale. Facit textus. in c. vt famæ, in fine, extra de sen. excommu. & 23. q. 3. c. non inferenda. & ff. ad leg. Aquil. l. si ex plagis. §. tabernarius. Nec videtur excommunicatus, qui excedendo modum non ex proposito repercutit clericum, arg. extra de restitu. spo. c. olim. in fine, & in c. perpendimus. de sen. excom. Et sic dicit glo. in dicto c. significasti. de homicid. vbi plenè tractatur de materia defensionis. Pro securiori igitur cautela talis se defendens, clericumque percutiens, ab episcopo absoluetur, vt supra, vel etiam ab alio presbitero in absentia diœcesani, quia ex quo conditor canonum eius absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi, vt dicit textus in c. nuper. §. in secundo, extra de sen. excom.

Secundus est de illo, qui in clericum cum vxore inuentum turpiter agentem manus iniecerit violentas, vt in d. c. si vero. §. nec ille, de sen. excom.

Tertius

Tertius est de illo, qui clericum turpiter agentem cum matre percussit.

Quartus est, si taliter inuenerit cum sorore. s. in prima linea, secundum intelligentiam saniorem.

Quintus est, si taliter inuenerit cum filia. De his quatuor casibus loquitur textus in d. §. nec ille, vbi dicit Innoc. quòd tales sic vt supra inuenientes & percutientes, non sunt excommunicati. textus tamen ille non dicit quòd non sint excommunicati, sed dicit quòd talis non est compellendus ad Apostolicam sedem venire. ergo cum reuerentia & supportatione Innocentii, cautius est vt talis ab episcopo absoluatur.

Sextus etiam casus est de eo, qui clericum aut præsbiterum, qui contempto clericali habitu tirannidi & enormitati inuerecundè se immiscuit, & sic apostata uit, non deferens habitum, nec tonsurã, percusserit vel occiderit: Nam propter demeritum talis apostatæ, & in odium clericalis excessus atque correctionem similium clericorum, talis percussor excommunicationis sniam nõ incurrit: Iniungi tamen debet ei pœnitentia grauior aliquantulum quàm si in laicos talia commisisset, vt in cap. cum non ab homine, extra de sent. excom. & in c. in audientia, eo. tit. & in c. fi. de vita & honesta. clericorum. quia si tertiò monitus per Episcopum non desistit ab inhonestate vitæ, perdit priuilegium clericale, quod etiam patet in c. contingit, & in c. perpendimus, de sen. excommunicationis, & sic intelligitur etiam c. 1. extra de aposta.

Septimus casus est de membris destituto, qui ad sedem Apostolicam non valet accedere propter perpetuum impedimentum: talis enim ab Episcopo absolnetur, vt i c. ea noscitur, & in c. mulieres, & in c. quamuis, extra de sent. excomm.

Octauus casus est de officiali publico, qui clericum cum iniuria alterum impetentem capit & detinet, vt ab alterius iniuria inferenda compescat: nam licèt si solummodo id tali animo & intentione peragat, non incidat in excommunicationem, nec peccet immo mereatur, 23. q. 3. c. fortitudo. cum pluribus sequentibus capitulis. attamen hoc verum est, quando prælatus talis clerici est absens, qui eum compescere deberet, & talis officialis, qui talem cepit clericum, quàm citius potest ipsum resignet in manibus sui prælati. quod si non fecerit excommunicatus erit. Sed si cum præsens est Episcopus, ceperit officialis talem clericum, & ad requisitionem

tionem Episcopi consignauerit, à præfato Episcopo poterit absolutionis beneficium obtinere, iuxta notata in c. vt famæ, §. laici verò, & in c. nuper, & in c. uniuersitatis, extra de sen. excommunicationis. Textus tamen in dicto c. vniuersitatis, in fine, concludit quod etiam si de mandato superioris laicus præsumit iniicere violentas manus in clericum, nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat contra incorrigibilem, excommunicatus est tam mandans, quàm percutiens. & ad Apostolicam sedem oportet accedere. Et ita intelliguntur prædicta capitula. Attendi tamen debet enormitas læsionis ad arbitrium ordinarii ex circũstantiis locorum, causarum, temporum, & personarum, iuxta notata in c. de causis, extra de officio delegati. & satis plenè Inst. de iniuriis. § atrox. & extra de pœnitentiis, & re. c. Deus qui. & ff. de verb. obl. l. continuus. §. cum ita. & in c. sicut dignum, extra de homicid. ibi dum dicit textus circa principium capituli, in excessibus singulorum non solùm quantitas & qualitas delicti, sed ætas, scientia, sexus, atque conditio delinquentis sunt attendenda. & non solum secundum prædicta, sed secundum locum & tempus quo delictum committitur, vnicuique pœnitentia debet indici.

Præter prædictos 58. casus excommunicationum, à quibus præter sedem Apostolicam ligati possunt absolui, sunt etiam plures casus Episcopis laxati, vt ligati talibus, ab Episcopo possint absolui.

Primus erat olim de hæreticis, credentibus, fautoribus vel receptatoribus & simil. vt in c. ad abolendam. & in c. excómunicamus. & in c. sicut ait, extra de hæreticis. hodie tamẽ absolutio talium sedi Apostolicæ reseruatur, vt supra diximus.

Primus ergo est, cũ aliquis ponit scisma, & conatur subtrahere obediẽtiã sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, asserens, non eẽ sibi obediendum tanquam capiti, nec pro capite reputandam. 19. dist. nulli fas.

Secũdus est, quãdo Rectores ciuitatis faciũt exactiones indebitas in clericos vel Ecclesias, si commoniti desistere noluerint tam ipsi quàm fautores eorum, excommunicationi se nouerint subiacere, nec possunt absolui donec satisfactionem fecerint competentẽ, vt in c. non minus. & durante pertinacia constitutiones & sententiæ, quæ a talibus vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ sunt habendæ, nullo unquàm tempore valitu

sia, vt in c. aduersus, extra de immunit. ecclesiarum. Ad quod faciunt notata in c. ad probandum, extra de re iudic. & in c. excommunicamus § credentes, extra de hæreticis. & 3. q. 4. c. nullus.

Tertius est de eo, qui non electus à duabus partibus Cardinalium gerere se pro Papa; qui cum omnibus eum acceptantibus excommunicatus est, vt in c. licèt, extra de elect.

Quartus est, cum aliquis magister vel scholaris tractat cum aliquo ciue Bononiense de conductione hospitii inrequisitis inquilinis, nisi tempus conductionis elapsum fuerit, vt in c. ex rescripto, extra de locato.

Quintus est de monachis canonicis regularibus, Archidiaconis, decanis, præpositis, plebanis, cantoribus, & aliis clericis personatus habentibus, aut etiam quibuscumque presbyteris legentibus, vel audientibus leges vel phisicam, scilicet medicinalé, vt in c. non magnopere, & in c. super specula, extra ne cle. vel mo. hæc tamen sententia non ligat habentem parochialem Ecclesiam, non præsbiterum, vt in c. statutum. eo. in lib. 6.

Sextus est de participante in crimine criminoso, siue participauerit ante prolationem sententiæ excommunicationis, siue post, vt in c. si concubinæ clericorum, & in c. nouerit, & in c. nuper. & ibi plenius, extra de sen. excomm.

Septimus est de statuentibus contra Ecclesiasticam libertatem, & de scriptoribus, potestatibus, consulibus, rectoribus, & consiliariis locorum, vbi statuta huiusmodi & consuetudines editæ fuerint, vel seruatæ, & in his qui seruare fecerint, uel secundum talia statuta vel consuetudines iudicauerint, vel qui iudicata scribere præsumpserint in formam publicam redigendo, vt in c. nouerit. & in c. grauem, extra de sen. excomm.

Octauus est de illis, qui scienter recipiunt ordinationes seu alienationes rerum ecclesiasticarum à scismaticis, qui excommunicati sunt, & tales ordinationes seu alienationes irritę sunt & inanes, vt in c. 1. extra de scismat. & 9. q. 1. c. ordinationes irritas. quia non habent exequutionem, nisi cum eis fuerint dispensatum, vt in c. 2. & fi. extra de scismaticis, & de alienationibus; quod sunt irritæ, probatur etiam 12. q. 2. c. alienationes. & c. si qua de rebus.

In Sexto. Nonus est de loquentibus secretè uel mittentibus scripturam aliquam vel nuncium alicui Cardinali, dum sunt in conclaui pro electione Papæ, vt in c. ubi periculum. § nulli, de elect. li. 6.

Decimus

Decimus de Dominis rectorib⁹ & officialibus, qui imminente dicto tempore electionis Papæ, non diligenter obseruauerint ea, quæ continentur in constitutione prædicta, in c. vbi periculum. §. præterea, vers. quod si præmissa.

Vndecimus est de his, qui grauant aliquos clericos vel quaslibet alias personas Ecclesiasticas, ad quas in aliquib⁹ ecclesiis vel monasteriis aut aliis piis locis spectat electio pro eo, quod rogati seu aliter inducti eum pro quo rogabantur eligere noluerunt, vel cõsanguineos eorum ad ipsas ecclesias, monasteria seu loca cetera, beneficiis siue aliis bonis suis per se vel per alios spoliando, seu aliàs iniustè persequendo, uel grauando, vt in c. sciant cuncti, de electio. lib. 6.

Duodecimus est de vsurpantibus regalia, custodiam siue guardiam aduocationis seu defensionis titulum in ecclesiis monasteriis, siue quibuslibet aliis piis locis, aut bona ecclesiarum monasteriorum aut locorum ipsorum vacantium præsumentibus occupare, vt in c. generali. de elect. li. 6.

Decimus tertius est de clericis, siue monachis, aut personis ecclesiasticis in locis suis prædicta fieri procurantibus, ut in d. c. generali, vers. clericos.

Decimus quartus est de his, qui uocari fuerint ad dirigendas moniales in electionibus Abbatissæ, nisi prorsus abstineant ab his, per quæ inter eas super faciendis ipsis electoribus oriri possit discordia uel nutriri, vt in cap. indemnitatibus. §. postremò, de electio. lib. sexto.

Decimus quintus est de his, qui procurant quòd conseruatores dati intromittant se in pertinentibus ad eosdem, nec possunt absolui ab excommunicationis sententia, nisi ei quem sic indebitè fatigant, primò satisfaciant integraliter de expensis, vt in c. fin. §. vt autem, de off. del. li. 6. in vers. pars verò.

Decimus sextus est de his, qui absolutionem ab aliqua excommunicatione, uel reuocationem ipsius, aut suspensionis, uel etiam interdicti per vim uel metum extorserint, vt in c. absolutionis, de his quæ vi metusve causa fiunt. Nam talis absolutio sic extorta, nullius est momenti, & extorquens nouam excommunicationem decernitur incurrisse, ut ibidem.

Decimus septimus est de fingentibus fraudulenter casum aliquem, per quem iudex aliquis uadat, vel mittat ad aliquam mu-

lierem causa testimonii proferendi, ut in c. mulieres, de iud. li. 6.

Decimusoctauus est de compellentibus prælatos, vel capitula, seu alias personas ecclesiasticas ad submittendum laicis, seu alienādum bona immobilia, seu iura ecclesiarum, vt in c. hoc consultissimo. §. laici verò. de reb. eccles. non alienan. lib. 6.

Decimusnonus est de laicis vsurpātib. sibi bona & iura ecclesiarum, si legitimè moniti non destiterint, & restitutionem fecerint competentem, vt in d. c. hoc consultissimo. §. si.

Vigesimus est de exigentibus aliquod pedagium, seu guidagiū, vel tabellam ab ecclesiis, vel personis ecclesiasticis, per se vel per alium suo nomine, vel alieno, pro personis vel rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi deferunt, seu deferri faciunt, vel transmittūt. Qui verò cōtrariū fecerint, si personæ fuerint singulares, ex contrariis: Si autem collegium vel vniuersitas ciuitatis, castri, siue loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant, nec ab excōmunicatione huiusmodi absolutionem vel ĩterdicti relaxationē obtineant, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter, vt in c. quanquam. de censib. lib. 6.

Vigesimusprimus est de impedientibus, quin coram iudicibus ecclesiasticis ordinariis, vel delegantis in causis, quæ ad eos pertinent, illi qui conqueruntur, possint iustitiam obtinere, vel quicunque compellit impetratores literarum apostolicarū, vel alios recurrentes ad forum ecclesiasticum in causis, quæ de iure vel antiqua consuetudine, ad ipsum pertinent, ad desistendum, vel ad litigandum de eis in foro seculari grauando iudices ecclesiasticos, vel impetrantes, vel litigantes, siue litigare volentes coram eis, vel grauādo propinquos ipsorum, seu capiendo res vel ecclesiasticas talium, vel quocunque alio modo. Et qui ad prædicta dant consilium, auxilium, vel fauorem, omnes tales ipso facto sunt excommunicati, nec absolui debent, nisi iudici & parti de iniurijs, damnis, expēsis & interesse prius fuerit integrè satisfactum; vt in c. quoniam. de immunit. ecc. lib. 6.

Vigesimussecundus est de quibuscunque Dominis temporalibus interdicentibus suis subditis, ne prælatis, aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, vt in c. eos qui, de immunit. eccles. lib. 6. Duo

alii

alii casus excommunicationum continentur in c. clericis, eodem lib. & tit. qui tamen sunt sublati per cle. quoniam, de immunitate ecclesiarũ. Duo etiam alii continentur in c. vno, de scismaticis. lib. 6. Qui etiam vacant, quia nõ stant illi Cardinales de Columna, & etiam quia domus de Columna fuit restituta ad honores & dignitates per Benedictum XI. Est & alius de Federico Imperatore deposito, & de obedientibus & fauẽtibus eidem, vt in c. ad apostolicæ, de sen. & re iudic. lib. 6. Sed quia etiam vacat, numerare non curo.

Vigesimustertius est de præsumentibus nouum habitum, vel religionis medicantium ordinem inuenire, vel professionem facere, vel recipere, nisi in religionibus per sedem apostolicam approbatis, vel de nouo domum aliquam, vel locum acquirentibus, vel acquisita alienantibus sine licentia sedis Apostolicæ speciali, vt in c. vno, de religiosis domibus. lib. 6.

Vigesimusquartus est de religiosis tacitè vel expresse professis, qui in scholis vel alibi temerè habitum suæ religionis dimittunt, vel accedunt ad quæuis studia literarum, nisi a suo prælato cum consilio sui conuentus vel maioris partis eiusdem, sibi eundi ad studium licentia primitus sit concessa, vt in c. vt periculosa, ne clerici vel mo. lib. 6. vbi Dñs Io. And. Dominus Petrus de Ancharano & omnes sequaces tenent expresse, quòd eo ipso, quòd religiosus apparet in conspectu sæcularium sine habitu propriæ religionis. s. temere se præsentans, excommunicatus est. Adeò enim habitus est connexus ossibus monachorum, siue religiosorum, quòd in quolibet loco existentes, siue in lecto quiescentes, eo constanter vti debent, vt dicit tex. Decreti. 20. q. 1. c. vidua, & 23. dist. c. sanctimonialis. vbi glo. dicit, etiam in lecto, & in infirmitate. dicit tamen Ioan. And. & sequaces, in d. c. vt periculosa, non putare se esse de mente illius textus, quòd monachus in cella sua dimittens habitum, vel dum balneum intrat in occulto, vel iacens sine habitu, ligetur illa constitutione. s. quòd ipso facto incidat in excommunicationem, sed tunc demum incidit, quando se exhibet conspectibus hominum sine habitu propriç religionis, quod est notabile. De quo alibi dixi plenius. s. in c. omnis vtriusque sexus. ver. si quis autem. extra de pœnit. & remiss.

Vigesimusquintus est de Doctoribus, siue Magistris, qui sciẽter docent leges, vel phisicã religiosos illos, qui suæ religionis habitũ

dimise-

dimiserunt, vt in d.c. vt periculosa. §. fi. ne cle. vel mona. lib. 6.

Vigesimussextus est de tradentibus scienter ecclesiasticæ sepulturæ hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorundem, nec absolui possunt nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuò careat sepultura, vt in c. quicunque, de hæretic. libro sexto.

Vigesimusseptimus est de rectoribus secularibus, vel eorum officialibus intromittentibus se de cognitione criminis hęreticæ prauitatis, vel præsumentibus liberare à carceribus detentos pro tali crimine, vel præsumẽtibus se opponere, & officio inquisitionis hæreticæ prauitatis impedimentum inferre, nec non & qui scienter in prædictis dederint auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationẽ incurrunt, quam si per annum animo substinuerint indurato, ex tunc debent tanquam hæretici condemnari, vt in c. vt inquisitionis negotium, de hæreticis. lib. 6.

Vigesimusoctauus est de procurantibus aliquem interfici super Christianorũ assassinos, si mandatum interuenerit, etiã si mors non sit sequuta. Et simile de receptatoribus, defensoribus, vel occultantibus assassinos, vt in c. 1. de homicid. li. 6.

Vigesimusnonus est de clericis, qui manifestis vsurariis alienigenis locant, vel alio titulo concedunt, domum aliquam, ad fœnus exercendum: Alias si sunt Patriarchæ, Archiepiscopi, vel episcopi incurrunt ipso facto suspensionem: si sunt minores clerici seculares incurrunt excommunicationem: si est collegium vel vniuersitas, incurrunt interdictum. Et si talem sententiam per mensem substinuerint, ex tunc terræ ipsorum sunt interdictæ quamdiu ibi vsurarii commorantur: si non sunt laici debent per ordinarios ecclesiastica censura compelli. de vsuris. cap. primo. & capitu. quamquam. lib. 6

Trigesimus est de concedentibus represalias, contra personas siue generaliter siue specialiter, vt in c. & si pignorationes, de iniuriis & damno dato. lib. 6.

Trigesimusprimus est de Dominis, vel rectoribus tpalibus nõ facientibus obseruari constitutionem editam contra insequutores Cardinalium, seu alicuius de familia eorum, vel Papæ, vt in c. felicis. §. fi. de pœn. lib. 6. Præfigitur tamen terminus vnius mẽsis post habitam notitiam de prædictis, & includuntur etiam officiales

præḋi-

prædictorum, si fuerint similiter negligentes. Et notandum quòd insequutores & participes non possunt absolui, nisi auctoritate sedis Apostolicæ, vt supra diximus.

Trigesimus secundus de dantibus licentiam occidendi, capiendi, seu alias grauandi iudices ecclesiasticos occasione sententiæ latæ per eosdem, &c. Nam infra duos menses possunt absolui per episcopos, post duos autem menses non, nisi per Papam absoluuntur, vt in c. quicunque. de sen. excom. lib. 6. & dixi supra inter casus sedi apostolicæ reseruatos.

Trigesimus tertius est de absolutis in mortis articulo vel ratione alterius impedimenti, si cessante articulo vel impedimento nō se, quam citius poterint repræsentent, vt in c. eos qui. de sen. excom. lib. 6. & supra tetigi. vbi sciendum, quod relapsus in eandem, requirit absolutionem ab auctoritatem habente.

Trigesimus quartus est de absolutis à sede apostolica vel à Legatis eiusdem, à quibus iniungitur absolutis, vt se præsentent ordinarijs, vel aliis suscepturi pœnitentiam ab eisdem & passis iniuriā seu eis quibus obligati fuerint satisfaciant. Nam si non seruant iniuncta quàm citius commodè poterunt, reincidunt in eandem sententiam, vt in d. c. eos qui, de sen. excom. lib. 6.

Trigesimus quintus est de sepelientibus cadauera in comiteriis vel ecclesiis tempore interdicti in casibus non concessis, vt in cap. eos qui, de sepul. in cle. *In Clementinis.*

Trigesimus sextus est de sepelientibus publicè excommunicatos non absolutos, vt ibidem.

Trigesimus septimus est de sepelientibus nominatim interdictos non absolutos, vt ibidem.

Trigesimus octauus est de sepelientibus manifestos vsurarios, nec præstita cautio est de restituendo, nec restitutione facta, vt ibidem, iuncto c. 1. & 2. de vsur. lib. 6. & in istis quatuor casibus ligātur sepelientes, si scienter, & temerè sepelierint supradictos, vt in d. c. eos, qui. à qua excommunicatione non debent absolui, nisi prius ad arbitrium diœcesani episcopi eis, quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata satisfactionem exhibuerint competentem, vt in d. cap. eos qui.

Trigesimus nonus est de religiosis quibuscunque qui noualiū, aut alias decimas ecclesiis debitas, & ad eos non pertinentes appropriate sibi præsumunt, aut exquisitis fraudibus vel coloribus

vsurpare,

vsurpare, seu qui de animalibus familiarium, & pastorum suorũ, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus immiscentium seu qui de animalibus, quæ in fraudem ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt venditoribus, vel aliis ab episcopis tenenda, seu qui de terris quas tradunt aliis excolendas decimum solui ecclesiis non permittunt aut prohibent, nisi post requisitionem per eos, quorum intererit super hoc eis factam, & a præmissis destiterint infra mensem. Aut si de his, quæ vsurpare cõtra præmissa, vel retinere præsumpserint, infra duos menses damnificatis ecclesiis emendam non fecerint competentem, ab officiis administrationibus, & beneficiis sunt suspensi, donec restituerint & satisfecerint. Et si administrationes vel beneficia non habuerint sententiam excommunicationis incurrunt ante satisfactionem cõdignam nullatenus absoluendi, vt in c. 1. de decim. in cle.

Quadragesimus est de monachis, & canonicis regularibus administrationem aliquam non habentibus ad curias principum secularium absque speciali licentia prælatorum præsumentibus se conferre vt suis prælatis aut monasteriis damnum inferant qualecunque, vt in cap. 1. qui incipit, ne in agro. §. quia vero. ver. nos eorum, de statu monach. in cle.

Quadragesimusprimus est de monachis tenentibus arma infra septa monasterij sine suorum abbatum licentia speciali, vt in prædicto c. & §. vers. præfatę quoque sententiæ.

Quadragesimussecundus est de impedientibus visitationes monialium, si moniti non destiterint, vt in c. attendentes, §. fin. de statu monacho. in cle.

Quadragesimustertius est de quibusdam mulieribus, quæ bechinæ vulgariter nuncupantur, nullam approbatam regulam profitentes, aliquibus tamen religiosis ad placitum adhærentes, ac temere præsumentes de summa trinitate, diuina essentia, & articulis fidei, ac ecclesiasticis sacramentis opiniones catholicæ fidei cõtrarias introducunt. Vnde tã ipsę, quàm aliæ quæcũq. mulieres earũ statum assumentes vel sequentes, ipso facto sententiam excommunicationis incurrunt, vt in c. 1. de religiosis domibus. in cle.

Quadragesimusquartus est de quibuscunque religiosis fouentibus mulieres aliquas in statu prædicto vel etiam inducẽtibus, aut ad id præbentibus consilium, auxilium, vel fauorem, vt in d. c. §. prædictis. ad q̃ satis accedũt quæ habentur. 18. q. 2. c. perniciosam.

Qua-

Quadragesimusquintus est de illis, qui scienter contrahunt matrimonia in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis prohibitis, vel cum monialibus, aut religiosis, siue clericis in sacris ordinibus constitutis, vt in c. eos qui. de consang. & affi. in cle.

Quadragesimussextus est de ipsis religiosis tacitè vel expressè professis in aliqua de religionibus approbatis, & de ipsis monialibus similiter tacitè vel expresse professis, pari ratione & de ipsis clericis in sacris ordinibus constitutis, vt in d. c. eos qui. iuncta glo. cum iuribus per eam allegatis. vbi etiam subdit præceptum ecclesiarum prælatis, vt illos quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publicè, tamdiu nuncient, seu faciant nunciari, donec separentur ab inuicem, & absolutionis beneficium meruerint obtinere.

Quadragesimusseptimus est de Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, episcopis vel commissariis capitulorum sede vacante super hoc deputatis, qui prætextu officii inquisitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorserunt, vel scienter attentauerunt ecclesiarum bona ob clericorum delictum occasione prædicti officii fisco, vel ecclesiæ applicare, nec possunt absolui præter quàm in mortis articulo, donec illis a quibus extorserunt, plenariè satisfecerint de pecunia sic extorta, vt in c. nolentes, de hæreticis, in cle.

Quadragesimusoctauus est de officialibus, & rectoribus ciuitatum siue comitatum, aut consulibus, consiliariis, vel iudicibus facientibus, dictantibus, vel scribentibus statuta, quòd soluantur vsuræ, vel quod solutæ non repetantur, & restituantur, & de præsumentibus iudicare secundum statuta prædicta, vt in cap. ex graui, de vsur. in clem. eandem sententiam incursuris, nisi statuta huiusmodi de libris communitatum ipsarum, si super hoc potestatem habuerint, infra tres menses deleuerint: Aut si ipsa statuta, siue consuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præsumpserint obseruare, vt in d. c. ex graui.

Quadragesimusnonus est de religiosis mendicantibus, qui domos ad habitandum, vel loca quæcumque de nouo recipiunt vel recepta alienant quouis titulo, vt in c. cupientes, de pœnis. in cle. iuncto, c. vno. de relig. domib. lib. 6. & c. vno. de excessibus prælatorum. lib. 6. & glo. in dicto cap. cupientes.

Quinquagesimus est de religiosis præsumentibus aliqua profer

re in suis sermonibus vel alibi, vt audientes à solutione decimarum ecclesiis debitarum retrahant quoquo modo, vt in d. c. cupientes. §. illos etiam religiosos.

Quinquagesimusprimus est de religiosis scienter postponentibus facere conscientiam confitentibus de decimis persoluendis, qui ab officio prædicationis tam diu manere debent ipso facto suspensi, donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint) conscientiam fecerint, exinde excommunicationis sententiam incursuri ipso facto, si prædicare præsumpserint prædicta negligentia, vt præmittitur, non purgata vt in d. c. cupientes. §. qui vero scienter.

Quinquagesimussecundus est de quibuscunque religiosis tam exemptis, quam non exemptis cuiuscunque ordinis, non seruantibus interdictum quod vident vel sciunt, cathedralem, vel matricem loci ecclesiam obseruare, siue positum sit interdictum auctoritate sedis Apostolicæ, siue auctoritate ordinariorum, siue per statuta prouincialium conciliorum, vel ipsorum auctoritate interdictum, vel à diuinis cessatio indicatur. Idem est etiam de generalibus cessationibus a diuinis ciuitatum, terrarum & aliorum locorum quas ex consuetudine, vel alias capitula, collegia vel conuentus secularium vel regularium ecclesiarum sibi vendicant, vt in c. 1. de sen. excom. in cle.

Quinquagesimustertius est de fratribus Minoribus tempore interdicti admittentibus ad diuina fratres, vel sorores tertii ordinis sancti Francisci, vel de penitentia nuncupatos, vt in c. cum ex eo. de sen. excom. in cle. vbi dicit tex. in fi. quòd si fecerint, eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, à qua per aliũ quàm per Romanum Pontificem, vel satisfactione præmissa per locorum episcopos, quos auctoritate apostolica fungi volumus in hac parte, absolutionis beneficium nequeant obtinere.

Quinquagesimusquartus est de opponentibus, vel impugnãtib. literas Papæ electi, necdum coronati, de quo decretum est suũ officiũ exercere posse, & ideo impugnantes, vel opponentes huiusmodi incurrũt excommunicationis sententiam ipso facto, vt in extrauaganti Benedicti. XI. quæ incipit, quia nonnulli.

Quinquagesimusquintus est de ingredientibus monasteria sanctæ Claræ aliter quàm prout in regula continetur, vt patet in priuilegio Gregorij IX. dato int. Pontificat. eiusdem anno decimo.

cuius

cuius excommunicationis absolutionem Eugenius IIII. & Nicol. V. sibi reseruarunt, & mihi concesserunt semel tantum, &c.

Quinquagesimus sextus est de ingredientibus monasteria monialium ordinis Prædicatorum extra casus necessarios, vt ipsi Prædicatores asserunt, quamuis priuilegium meis oculis non aspexerim a fide dignis tamē habui quod absolutio committitur eorum Generali, & ipse Generalis potest committere cui placet.

Quartò principaliter dico, percuti clericorum excessus depositione, vbi sciendum, quòd quandocunque clericus est incorrigibilis, pro quolibet crimine deponi potest. 81. dist. c. 1. vbi est bona gl. & in c. 2. de reiudicata. li. 6. in glo. Ioan. And. super verbo grauissima, quæ incipit, vnde dixit. Nam si de quo min⁹ videtur inesse & inest, ergo multo fortius de quo magis, vt in 2. Top. Sed minus videtur inesse de Imperatore quàm de Clerico, cum Imperator pręesse debeat temporaliter quasi omnibus Christianis. 7. q. 1. c. in apibus. & tamen etiam Imperator pro quolibet crimine, si est incorrigibilis, deponetur. Vnde deponitur etiam si est minus vtilis. 15. q. 6. c. alius, & glo. notabilis. 40. dist. c. si Papa, vbi dicit glo. quòd si Papa est notoriè criminosus, & simoniacus, vel adulter, & cum admonetur, incorrigibilis est, ex quo scandalizatur ecclesia, quòd Papa potest accusari, & per consequens deponi, quia contumacia, scilicet incorrigibilitatis, dicitur hæresis. 81. dist. c. si qui sunt presbiteri. Vnde & contumax, scilicet proteruus & rebellis, dicitur infidelis. 27. dist. c. nullus. Si tamē Papa deprę hendatur à fide deuius, etiam si occulta esset eius hæresis, de illa posset accusari, & per cōsequens deponi, vt in d. c. si Papa, iuncta glo. ibi posita, & plenius in extrauagan. sacri Concilii Constantiensis, quæ incipit, frequens. Si ergo de Papa & Imperatore talia deciduntur, quanto magis de reliquis minoribus prælatis & clericis est simile concludendum. Tenendum est igitur, quòd nedum vbicunque canon exprimit, vt pro furto, pro periurio, pro homicidio potest quis deponi, vt in c. cum non ab homine, & ibi plenè per Io. And. item pro crimine vsurarum. 14. q. 3. c. clerici. & 14. q. 4. c. 1. & 2. & ibi per glo. & Archid. sed etiam omne crimen notorium, vel ciuiliter probatum, inducit depositionem in eo, qui est incorrigibilis post debitas monitiones. Sic debet intelligi glo. 48. dist. c. quando multa. vbi dicit glo. quod crimen ciuiliter probatū inducit depositionem. ad quod facit. 24. dist. c. fin. vbi dicit tex. confessi vel detecti abiiciantur ex

clero. Nam qui tempore ordinationis tacet suum crimen, deponitur. 30. distinct. cap. ex pœnitentibus. & gloss. in dic. cap. fin. 24. d. glo. tamen in c. ex tenore, extra de temporibus ord. plenè distinguit inter promouendum & promotum: nam facilius impeditur promouendus quàm deijciatur promotus. 15. q. 1. §. finali. circa promotos autem dicit gl. secundùm Hug. & Tang. quatuor consideranda sunt. Primus scilicet quantitas criminis, vtrum videlicet sit enorme, vel mediocre. Secundus est criminis qualitas, vtrum videlicet sit occultum, uel manifestũ. Tertius, est modus publicationis, an videlicet sit publicum per operis euidentiam, vel per iudicis sententiam, vel per spõtaneam confessionem in iudicio factam. istis tribus modis crimen fit notorium, vt in c. fin. extra de coh. cl. & mulierum. Quartus est satisfactio pœnitentis, scilicet an egerit ueram pœnitentiam, an simulatam. Si crimen sit enorme & manifestum, vt simul congruant quantitas & qualitas criminis deponitur, nec vnquam restituitur post, quantamcunque pœnitentiam egerit. 50. dist. c. miror. Si verò crimen sit enorme & occultum, tũc monendus est, vt abstineat, sed non cogendus, quia solum Dominum habet ultorem, quia latentia peccata uindictam non habent. 32. q. 5. c. Christiana. & acta pœnitentia poterit vti officio suo, & ad maiores ordines ascendere, vt in dic. c. ex tenore, & in c. ex tuæ, extra de sim. præter reos homicidii, vt in c. fi. de temp. ord. vbi exẽplificantur crimina talia, scilicet dum dicit, qui per reatum adulterii, periurii, homicidii, vel falsi testimonii, & infra dicit; præter reos homicidii, & c. ubi dicit glo. sic patet, quòd homicida quantumcunque occultus etiam post peractam pœnitentiam ministrare non potest, vt in c. inquisitionis. 1. resp. extra de accusation. 1. q. 7. c. siquis omnem. Si uero mediocre fuerit & occultum, peracta pœnitentia vel eius parte, poterit remanere in officio suo, & ad maiores ordines promoueri fortius quàm in alio casu. 50. d. c. de his uerò. vers. qui autem. Si mediocre & manifestum, si conuictus est in iudicio, uel timore probationum confessus est, in eo casu deponitur. 81. d. c. siquis clericus. Si verò publicum est per operis euidentiam uel spontaneam confessionem, tunc acta pœnitentia poterit cum eo misericorditer agi, secundum quod visum fuerit suo Episcopo, quandoque plus, quandoque minus. 15. q. vlt. c. si quis presbiter. & 50. d. c. presbiterum. & hoc totum intelligas cum veram egit pœnitentiam, non simulatam, quia si simulatam

non

non restituetur. 50. dist. c. ut constitueretur. prædicta etiam tenet Innoc. in dic. c. ex tenore, qui etiam dicit, quòd in enormibus & occultis non credit necessariam dispensationem ordinarii, sed sufficit absolutio sacerdotis ex potestate clauium, argumentum. 6. q. 1. c. illi, quib. quamuis meritoria sit humilitas, si abstineat, & hæc sunt uera, nisi tale sit crimen quòd impediat executionem officii post sententiam, de quo plene in c. si cum pridem. §. 1. per Inno. in glo. sua, quæ incipit, quale est simonia. vbi parificat pro enormibus criminibus, simoniam, apostasiam, & scisma. sed in dicto c. ex tenore. dicit quòd enormia & mediocria colligi possunt in c. at si clerici, extra de iudiciis. & 80. dist. c. 1. & 50. d. c. sacerdotes. & c. de his uero. in dicto autem c. at si clerici, colligitur quòd enormia & maiora crimina intelligantur ab adulterio supra. de his tamen discretus iudex arbitrabitur quæ sint enormia crimina iudicanda, & per consequens depositionem inducentia clericorum, iuxta notata in c. de causis, extra de officio deleg. & Institut. de iniuriis. §. atrox. & per Io. And. in c. si clericos, de sen. excom. lib. 6. & ibi etiam per Arch. & per Pan. in cle. 1. de officio ordinarii. faciunt notata in ca. cum illorum, extra de sen. excommunicationis.

Quintò principaliter dico, percuti clericorum excessus carceratione. vbi sciendum, quòd carcer quandoque datur ad pœnam, scdm canones, vt in c. quamuis, de pœnis lib. 6. quandoque deputatur ad custodiam, vt in dic. c. quamuis. & l. 1. & fi. C. de custodia reo. vbi dicit textus, quos tenet carcer inclusos, aperta definitione sancimus, vt aut conuictos, velox pœna subducat, aut liberandos custodia diuturna non maceret. ad idem. ff. de pœnis. l. aut damna. §. solent. potest autem quis puniri pœna carceris perpetuò, vel ad tempus, vt in dic. c. quamuis. vnde dum exprimitur in sententia, statur expresso. si autem fuerit quis ad carcerem simpliciter condemnatus, intelligitur perpetuò detinendus, vt in l. seruus, C. de pœnis. fac. 50. dist. c. 11 vbi dicit textus, ne huiusmodi non statuta, sed temporaliter dilata credatur esse vindicta. ad idem. ff. de postulan. l. puto. §. 1. & extra de constitutionibus. c. ex litteris, circa finem, & in c. penultimo. §. si qui autem, extra de hæreticis. vbi dicit textus, si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire noluerint ad agendam condignam pœnitentiam, in perpetuo carcere detrudantur. Similiter dicit textus de quodam falsario in c. nouimus. §. fi. extra de verborum signifi. vbi pulchrè dicit textus, in perpetuum carcerem ad

agendam

agendam pœnitentiam ipsum includas, pane doloris, & aqua angustiæ substentandum, vt commissa defleat, & flenda vlterius non committat. vbi dicit glo. hæc est vera pœnitentia. de pœnitentiis, dist. 3. in principio, & expone, quòd non committat, idest propositum & voluntatem habeat, similia nunquàm de cætero perpetrandi. Quilibet enim, qui accipit pœnitentiam, illius propositi & voluntatis esse debet, aliàs non esset vera pœnitentia. Ita dicit glo. præfata, & bene: de quo plene tractaui in Tractatu de pœnitẽtia, parte secunda, articulo, de contritione, dum disserui de duratione contritionis.

* Si autem quæratur, pro quibus criminibus pœna carceris imponatur: respondetur, quòd pro quolibet crimine capitali, de quo clericus est conuictus, uel in iudicio sit confessus, quàm maximè si appareat incorrigibilis, vt quia monitus non desistit, potest iste carceri mancipari, iuxta notata in c. si quis Episcopus. 50. dist. vnde si falsauit scripturam, aut testimonium falsum dixerit, ab officij honore depositus in monasterio detrudatur, & ubi quàm diu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat, dicit textus in dic. c. si quis Episcopus. Similiter, qui falsat literas Apostolicas, uel sigillum principis, vt in c. super eo, & in c. ad audientiam, extra de crimine fal. Similiter clerici apostatantes, qui monitis nec minis, nec blanditiis possunt induci, ut resumant habitum clericalem, sub graui custodia carcerantur, ita quòd solummodò uita sibi misera reseruetur, donec à suæ præsumptionis nequitia resipiscant, vt in c. a nobis, extra de apostatis. quod intelligitur de clericis in sacris ordinibus constitutis, vel de professis tacitè vel expressè in aliqua de religionibus approbatis, vt dicit glo. in dic. c. à nobis, & melius in c. ut fraternitatis, ut dicit, quod facit c. penul. extra de regularibus & 20. q. 3. c. eos qui semel. Similiter carcerantur heretici, vt in c. vt inquisitionis. 1. resp. de hæreticis, lib. 6. & in c. 1. §. sanè, de hær. in cle. & ibi per Pau. de Leaz. Itẽ in multis casib⁹ monasteriũ p carcere deputatur, vt puta si mulier in adulterio publicè deprehensa vel cõdẽnata fuerit, detruditur in monasteriũ ad agendam perpetuam pœnitentiam, si eam emendatam maritus noluerit acceptare, cum infra biennium possit eam accipere, si voluerit: quod si nolit, vel vir interim moriatur, tunc mulier tondeatur & habitum monachalem accipiat perpetuo detentura, vt in Auth. vt nulli iudicum. §. si vero. collatione 9. vnde sumpta fuit.

præ-

prædicta decretalis, gaudemus, & sic quandoque propter suam culpam compellitur quis intrare in monasterium ad pœnitentiã peragendam, vt in c. si ille, 50. dist. & 81. d. c. dictum. & cap. si quis clericus. & 16. q. 6. c. de lapsis. & 33. q. 2. c. admonere. & 27. q. 1. c. si quis rapuerit. Item datur monasterium pro carcere presbytero confessori, qui verbo vel signo aut alio quouis modo peccata confitentium præsumpserit reuelare, vt in c. omnis vtriusque sexus, in fi. extra de pœniten. & remiss. Similiter retrudi debent in arctis monasteriis ad perpetuam pœnitentiam peragendam clerici in latrociniis vel aliis magnis scelerib. deprehẽsi, vt in c. tuæ. extra de pœn. Similiter clericus adulter confessus, vel conuictus, carceri mancipatur. 81. d. c. si quis clericus. & sic pro similibus causis, eadem dist. c. Sacerdos. cum multis c. sequentib. Item propter mutilationem membrorum, vel homicidium religatur clericus sub perpetuo damnationis ergastulo detinendus. 23. q. vlti. c. his a quib. Item pro qualitate criminis, honore vel facultatibus rei proconsul existimat, an ipse reus mittatur in carcerem, an tradatur militi, vel fideiussoribus, vel sibi ipsi commendatur. ff. de custodia, & exhib. reo. l. 1. & notat Io. And. in c. constitutus, super glo. quæ incipit, in potentia, extra de appel. & an carcer sit tutus vel arctus, arbitrio boni viri committitur decidẽdum, vt notat Pau. de Leaz. in c. 1. de hæreticis, in cle.

Qui autem possint licitè clericos capere, vel carcerare, dicẽdũ quod episcopi, abbates, & alii prælati ordinariam vel delegatam iurisdictionem habentes, capere possunt, & detinere ex iusta causa vt dicit Innoc. in c. vt famæ, circa finem, extra de sen. excom. & exẽplificat de abbatibus. Simile est etiam de aliis similibus auctoritatem habentib. dicit etiam ibidem Innoc. quòd etiam minores prælati, qui iurisdictionem non habent, & etiam fortè subditi, & socii possent capere socium vel subditum suum, quem haberent suspectum, & præsentare iudici habenti auctoritatem cognoscendi de crimine, vt Auth. vt iudices sine quoquo suf. §. necessitatem. & argum. C. de decurionib. l. generali, & in Auth. de defensoribus ciuitatum. §. nos igitur. & §. & interius, & arg. ff. de his, qui in fraudem creditorum. l. ait prætor. §. si vendidorem.

Dicit etiam Innoc. ibidem, quòd quilibet clericus capere posset, & modico tempore detinere clericum seruientem suum, si haberet eum probabiliter suspectum, argum. ff. de pœn. l. respiciendum.

dum. §. furta. Intellige, ita tamen quòd quam citius commodè posset, superiori indicandum præsenter, argumentum l. C. de sportulis iudicum. Authent. vt litigantes iurent. §. & hoc quoque iubemus. & in iuribus superius allegatis. Laicis autem siue sint iudices, siue aliam potestatem habeant, supra clericos, non licet clericos capere, quia nec tacitè, nec expressè possunt renunciare priuilegio clericali, vt in cap. si diligenti, extra de foro competenti. Plus dicit Innocentius in d. c. vt famæ, quòd etiam si laici sint iudices delegati à prælatis ecclesiasticis, & clericos capiant, excommunicationis sententiam non euadunt. 17. quæstione 4. capitulo si quis suadente, & in capitulo vniuersitatis, extra de senten. excommunica. etiam si clericus consentiret tali capturæ, vt in capitulo contingit, extra de senten. excomunica. De hoc tamen iam suprà tractaui, & satis habetur in capit. nuper, extra de senten. excommunica. & in cap. cum Episcopus, de officio ordinarii. lib. 6. & in capitulo si clericos, de senten. excommunicatio. lib. 6. & notat Archidiaco. 45. distinct. super summam, in fi. & 2. quæstio. 8. cap. 2. nec refert, an clericus in compedibus, siue vinculis, an parietibus teneatur inclusus. ff. quibus ex causis maiores. l. succurritur. & gl. 1. in dic. capit. nuper. vbi Innocent. dicit, non videtur vis esse, siue clausus sit in carcere, siue ligatus funibus, siue custodibus vallatus, ne ire possit quò velit.

An autem laicus possit incarcerare clericum habentem administrationem bonorum suorum ex commissione ipsius laici, si clericus non reddit plenam rationem administrationis. gl. in c. dilectis filiis, extra de appl. in principio, arguit quòd sic, per c. 2. extra ne cle. vel mo. contrarium tamen est verum, quia laici in clericos nullam habent auctoritatem vel iurisdictionem, etiã si clerici se sponte subijciant, ut in d. c. si diligenti, de foro competenti. & in dic. c. contingit. de sen. excomm. & ita etiam firmant glo. in dic. c. dilectis, de app. & in dic. c. 2. ne cle. vel mo. vbi assignat rationem, quia prohibitum est laicis auocare clericos à diuinis officiis. 21. q. 3. ca. cyprianus. 88. dist. c. fi. vnde si contrafecerint, non debent ex delicto proprio commodum reportare. ff. de reg. iuris. l. non fraudantur. §. nemo. & arg. in c. quia frustra, extra de vsuris. & 16. q. 1. c. lege, cum similibus. Sciendum est etiam, quod aliquando pro perpetuo carcere aliquis immutatur, vt condemnatus de hæresi, qui fuit religiosus, ut in c. accusatus, in fine, de hæreticis. li. 6. & in c. 1.

de

de hæreticis,in clementinis.

Sextò principaliter dico,percuti clericorum excessus verberatione,vbi sciendum primò,quòd Episcopus propriis manibus nunquam debet aliquem verberare.vnde dicit Apostolus.1.ad Tim.3. oportet Episcopum irrepræhensibilem esse.& infra,non percussorem,sed modestum.Prohibetur etiam in decretis.86.dist.c. non liceat.& C.de Episcopis & clericis.authent. sed neque propriis manibus.est enim speciale in Episcopo,neminem suis manibus uerberare,cui sanctitas ignoscendi gloriam derelinquit.C. de Episcopis & clericis.l.si quis in hoc genus. Causa tamen assistente legitima, potest Episcopus per alium,quod non potest per se ipsum. Vnde potest committere clerico,clericum percutere moderatè, ut notatur.5.q.5.c.illi qui.vbi glo.format quæstionem, an clerici debeant subiici verberibus pro testimonio dicendo? & dicit, videtur quòd sic,ut hic,& infra eodem,quia iuxta.& c.presbiteri.& 45.d.c.cum beatus. dicunt tamen quidam, minores clericos posse torqueri, sed non maiores.Alii dicunt omnes suspectos torqueri posse:nam & liberi vacillantes torquentur, vt extra de accu.c. super his.ff.de quæstionibus.l.de minore.& Ecclesia virgis potest aliquos corrigere,vt 33.q.5.c.1.hoc certum est, quod minores clerici indistincte pro quolibet crimine verberibus subiiciuntur.35.d.c.ante omnia. vbi clericus ebriosus corporali subditur supplicio.& dicit glo.40. ictus vna minus accipiat. Maiores autem clerici non nisi pro enormibus criminibus subiiciuntur verberibus, vt dicit glo.in d. c. illi qui.& 45.dist.in summa.ubi glo.examinat percussionem spiritualem & corporalem: spiritualem vocat correctionem indiscreto sermone prolatam, quæ prohibetur. 45.dist.c.fi. corporalem vocat, quæ manu fit,& talis si fit ex ira,vel odio, uel ut magis timeatur, prohibita est.41.dist.cap.1.Sed si fit causa correctionis,licita est ei, qui habet potestatem in eum.45.distin.cap.cum beatus.Caueat tamen Episcopus ne laico clericum subiiciat uerberandum : quia si laicus etiam ex commissione prælati clericum verberet,excommunicatus est tam laicus,quàm prælatus ille,qui mandat, ut in cap. vniuersitatis,extra de sent. excommunic. nisi clericus esset penitus incorrigibilis,vt in cap.cum non ab homine, & in cap.at si clerici, extra de iudiciis. Abbas autem & similes prælati, uel etiam minores, causa correctionis vel regularis disciplinæ, licitè possunt

manu propria, vel etiam per alios clericos siue monachos verberare vel uerberari facere cum modestia suos clericos delinquentes, vt in dicto cap. vniuersitatis, & in cap. cum voluntate, §. si verò, de sent. excommu. vbi dicit textus. Si qui vero ratione officii, qđ in ecclesia obtinent, aut etiam alii clerici seniores, zelo deuotionis pueros uel adolescentes in minoribus ordinibus constitutos turbantes diuinum officium, & hi qui obtentu prælationis uel magisterii subditos, & scholares, correctionis causa leuiter fortè percusserint, excommunicat. sententiam non incurrunt. quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia sua uel propinquos inferiorum graduum, simili modo vt cohibeantur à suis insolentiis, & scientia bonisque moribus informentur duxerint corrigendos. hinc gloss. 45. distinct. ca. cum beatus, dicit: sunt & aliæ personæ, quæ habent coerctionem uerberum, sed temperatam, vt dominus, paterfamilias, magister, & maritus, ut 23. q. 4. c. 1. & 7. q. 1. ca. sicut & subdit ibi glo. quòd si pater animo corrigendi verberat filium, etiam in sacris ordinibus constitutum, quòd non est excommunicatus, quia manus illa non est iniuriosa, cum non faciat animo iniuriandi, iuxta notata in c. 1. & in dicto c. cum voluntate, §. fin. de senten. excommunic. ubi glo. intelligit idem de omnibus personis in illo. §. nominatis, videlicet quòd etiam si excedant modum correctionis, uel regularis disciplinæ, non incidunt in canonem ca. si quis suadente. 17. q. 4. qui requirit violentiam fieri scienter, dolosè & appensatè: manus autem prędictarum personarum non sunt dolosæ, sed potius charitatiuæ, licèt casualiter modum excesserint. ergo non incidunt, iuxta notata in dicto cap. cum voluntate, in principio, & in fine. Et vbi suprà dictum est de minoribus & maioribus clericis, intellige minores quantum ad minores ordines: Et maiores clericos intellige in sacris ordinibus constitutos, & tales maiores non nisi pro maioribus, siue grauioribus & mortalibus culpis debent verberibus subiacere, vt dicit textus in dicto ca. cum beatus. vnde subiiciuntur verberibus clerici etiam in sacris ordinibus constituti, si furentur. duodecima, quæst. secunda, ca. fraternitas tua, & ibi per glos. & Archidiac. vbi etiam dicit glos. hoc generale est, vt verberibus castigentur, qui sunt inopes, vt ff. de iurisdict. omnium iudic. l. si quis id quod. §. in seruos. inde dicimus, qui non potest soluere,

-uere, luat in corpore, vt in dic. §. in seruos. & ff. de in ius uoc. l. fin. & duodecima, quæst. secunda, ca. Episcopus. §. libertus. & decimaquarta, quæst. sexta, ca. si res aliena. Item calumniator clericus subijcitur verberibus per ecclesiasticum iudicem, vt in cap. primo, extra de calumniat. Item clerici in minoribus ordinibus constituti, vt in dicto cap. ante omnia, & in cap. Episcopus, in gloss. aut verberetur. trigesimaquinta distinct. Item qui lædit iudicem committendo in causa falsum testimonium, vel aliud simile, potest per Episcopum verberibus castigari, vt notatur in cap. primo, extra de crimine fal. Item qui libellum famosum composuit, & probare non potuit, secundum canones, verberibus supponitur castigandus. quinta, quæst. prima, ca. primo, & ibi notatur in summa. & 5. quæstio. quinta, ca. illi qui. secundum leges tamen, qui famosum libellum composuerit punitur capite, si non probat. C. de famosis libellis. l. prima, & 5. quæst. prima, ca. si quis famosum. & ibi bona glos. in summa.

De prædictis etiam verberibus agitur. 5. quæst. 5. c. non omnis. & de pœnitentiis, distinct. prima, aut facta. versic. causa. & decimaseptima, quæst. quarta. ca. nullus clericorum. & tangit Hostiens. in cap. cum indecorum, extra de æta. & qualita. & Ioan. Andr. in cap. si clericos, de sentent. excommunicat. lib. 6. & in dicto cap. vniuersitatis. & beatus Thom. de Aquino, de parentibus & dominis tangit secunda, secundæ, quæst. 65. articu. 3. & de viro verberante vxorem agitur septima, quæst. prima, ca. sicut alterius, & ibi glo. & 33. quæst. secunda, ca. placuit. cum similibus. Et nota quod ubicunque clericus subijcitur verberibus, semper debet intelligi verberari citra sanguinis effusionem. 23. q. 8. ca. sæpe. & ca. sequenti, & extra ne clerici uel monachi. cap. sed nec procuratores. & c. clericis. & c. sententiam sanguinis. & c. in Archiepiscopatu, extra de raptoribus.

Septimò & vltimò dico, percuti clericorum excessus degradatione. vbi sciendum, quòd degradatio est grauis, solennis, & vltima pœnitentia clericorum, de quo satis plenè traditur in ca. degradatio, de pœnis. lib. 6. vbi traditur forma degradationis. videlicet quod clericus degradandus vestibus sacris indutus in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum, seu orna-

mentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet officio suo solenniter ministrare, ad Episcopi sui præsentiam adducatur, cui Episcopus publicè singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quæuis alia, quæ illi iuxta morem ordinandorum clericorum in sua ordinatione ab Episcopo fuerint tradita, singulariter auferat ab illo vestimento seu ornamento, quod ei datum, vel traditum fuerat vltimo incohando, & descendendo gradatim, degradationem continet vsque ad primam vestem, quæ traditur in collatione tonsuræ, tuncque raditur caput illius seu tondetur, ne tonsura seu clericatus vestium remaneat in eodem, dicendo, Auferimus tibi talem vestem sacerdotalem seu clericalem, & te sacerdotali seu clericali honore priuamus. & sic de similibus, dicens vltimo, auctoritate Dei omnipotentis, patris & filii & Spiritus sancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio clericali. & ista dicitur actualis degradatio clericorum. Verbalis autem degradatio idem est, quod depositio, quæ quantum ad Clericos in minoribus ordinibus constitutos fieri potest, per solius episcopi proprii sententiam ordine, vel beneficio priuatiuam, vt in dicto capitu. degradatio. Clericorum autem in sacris ordinibus existentium non potest fieri degradatio per proprium episcopum, nisi in degradatione presbyteri adiungat sibi episcopus sex alios episcopos, in degradatione autem Diaconi tres. decimaquinta quæstione 7. ca. felix. & ca. si autem. & melius in ca. si quis tumidus. vbi dicit textus, a tribus vicinis episcopis si Diaconus est qui arguitur: si presbyter est, à sex: si episcopus, à duodecim: cum sacerdotibus audiatur, intellige tamen sicut dicitur in ca. fœlix, in fine. quòd episcopus à duodecim, presbyter à sex, & Diaconus a tribus cum proprio episcopo audiatur, id est, præter proprium episcopum. secunda quæstione quinta, ca. presbyter. & quod dicitur de Diacono, idem intelligitur de subdiacono, vt in capitu. miramur, extra de seruis non ordinandis. & dicit glos. in capitulo primo, decimaquinta, quæst. septima. quod si agitur de crimine ad depositionem ordinis, tunc necessaria est præsentia episcoporum: si autem agitur ad depositionem beneficii, tunc sufficit episcopus proprius cum suorum præsentia clericorum. decima-

octaua,

octaua, quæstio. secunda. capitu. si quis. decimasexta, quæstio. septima, ca. inuentum. & extra de iudicijs. capitu. at si clerici. & in capitu. sicut, extra de cohab. clerico. & mulie. cum similibus. in casu autem hæresis proprius episcopus conuocatis abbatibus, aliisque prælatis & religiosis personis, ac litteratis suæ diœcesis, de quibus videbitur expedire, potest presbyteros, & clericos degradare, vt in capitu. primo. de hæreticis, lib. sexto. Vicarius autem episcopi, vel electus episcopus, nondum confirmatus, degradare non potest, vt in capitu. transmissam. extra de electio. & notat Ioan. Andr. in capitu. Romana. in glo. tertia. de appel. lib. sexto. Pro quibus autem causis possit clericus degradari, notat Gof. in capitu. nouimus, extra de verbor. significat. vt de crimine falsitatis, de hæresi, vt in dicto capit. nouimus. & in capit. ad falsariorum. & in cap. ad audientiam, extra de crimine falsi, vbi falsans literas Papæ, vel sigillum Regis, debet deponi, & degradari, & tradi curiæ sæculari. Item qui machinatur contra principem, vt notant moderni in capit. petitio. extra de iureiur. cap. nouimus. dicit quod pro quolibet crimine, dummodo sit damnabile & damnosum, potest clericus tradi curiæ seculari & pro nullo crimine non damnabili, & damnoso debet tradi. sed in c. excommunicamus, extra de hæreticis. colligit tres casus, videlicet de hæresi, de calumnia, vel contumelia, propter quam episcopus sit depositus, & de crimine falsi. Allegat cap. penult. de hæret. & 11. quæst. 1. c. si quis Sacerdotum. & d. c. ad falsariorum. prædictos etiam tres casus colligit gl. in d. c. si quis Sacerdotum. tenendum est tamen pro regula, quod pro quolibet crimine damnabili & damnoso, si incorrigibilis degradandus est, & tradendus curiæ seculari, iuxta notata in c. cum non ab homine, extra de iudicijs. Vnde modus procedendi, secundum Innocen. in d. cap. nouimus. erit iste, videlicet quòd primo feratur contra talem, sententia depositionis. Secundo fiat degradatio, siue spoliatio. Tertiò dicendũ est iudici seculari, quòd depositum & spoliatum in suum forum recipiat, pro quo tamen tradito debet tradens efficaciter intercedere, scilicet precibus interpositis apud curiam secularem, vt citra mortis periculum circa eum sententiam moderetur, vt in dicto cap. nouimus.

Hæc sub breuitate, pro quodam speculari compendio clericorum

rum descripta sunt, & sic (vt nostis) quasi perfunctoriè recitata: quæ, & cætera nostra opuscula, & quæcumque scripta, composita, dictata, prædicata, vel recitata, semper & vbique corrigenda, emendanda, vel supplenda, humiliter & deuotè, cum reuerenti prece committo feruidæ charitati, & iustę discretioni omnium rectius & veracius sentientium. Ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, qui est laudabilis & benedictus in sæcula sæculorum, Amen.

Speculi Clericorum B. Ioannis à Capistrano,

FINIS.

